

VASE DE STICLĂ DIN AȘEZAREA GETO-DACICĂ DE LA POIANA (JUD. GALAȚI). I

DE

SILVIA TEODOR, COSTEL CHIRIAC

Printre cele mai cunoscute așezări geto-dacice din spațiul carpato-nistriean se înscrie și „Cetățuia” de la Poiana (jud. Galați), situată pe un promontoriu inclus în terasa superioară stângă a Siretului, delimitat de râpe adânci și un șanț artificial, care împreună cu un val de pământ au fost amenajate la începutul secolului I î. de H.

Săpăturile de amploare care s-au efectuat în această stațiune au scos la lumină vestigii din mai multe perioade istorice, cu deosebire din epoca geto-dacică¹. Acestea îi aparțin o depunere arheologică masivă ce ilustrează o locuire intensă și de lungă durată. În acest sens se remarcă, în ordine cronologică, nivelul al V-lea cu o grosime de aproximativ 1,50 m și care conține mai multe categorii de descoperiri printre care se evidențiază un număr apreciabil de fragmente aparținând vaselor de sticlă². Nivelul respectiv are la bază o depunere de pământ galben, compact, suprapusă de o succesiune de straturi de arsură și cenușă, cu resturi de locuințe și vetre, lentile subțiri de lut și cu o mare densitate a inventarului arheologic. În funcție de caracteristicile acestuia, de ordinea suprapunerilor frecvente de vetre și podine de locuințe, conform încadrării cronologice a unor tipuri de obiecte și mai ales a descoperirilor monetare, pot fi deosebite două faze ale acestui nivel, cu depuneri care acoperă în timp intervalul de la începutul secolului I î. de H. și până aproximativ în prima jumătate a secolului II d. H.

Ca și în cazul intervalului reprezentat de nivelul precedent, respectiv secolele IV-II î. de H., se constată că viața din „Cetățuia” în această perioadă este de asemeni foarte intensă, după cum se poate remarca grație numărului mare de locuințe, vetre, cuptoare, ateliere etc. Către aceeași concluzie orientează diversitatea și abundența uneltelor, a pieselor de metal în general, a formelor ceramicii și sticlăriei, a podoabelor, ca și prezența numeroaselor importuri elenistice și romane. În ceea ce privește materialul ceramic specific acestui interval cronologic menționăm vasele lucrate la roată de culoare cenușie și mai rar roșie, pe cele pictate; ca și pe cele din pastă poroasă lucrate cu mâna având suprafață aspră și decorată cu proeminențe și brăuri în relief³. Pe lângă formele cunoscute din perioada anterioară apare acum, și va persista câteva secole, cățuia sau ceașca dacică cu formă tronconică și cu una, două sau mai multe torți groase prinse de buză și de fundul vasului.

Referitor la ceramica de import, pe lângă amfore, se remarcă vasele mici, fine, provenind din atelierele elenistice și italice, cu decor în relief sau pictat, mai frecvente fiind diverse forme de căni, boluri, patere, *lucernae*, vase de tip *terra sigillata*, „Boscorealae”, unele având inscripții. O altă caracteristică a acestor faze corespunzătoare nivelului V o constituie diversitatea tipologică și numărul relativ mare de fibule de argint, bronz și fier. Dintre acestea amintim fibulele „clasice” din La Tène III cu piciorul din placă ajurată, fibulele de tip „Nauheim” sau „linguriță”, simple ori cu diferite elemente decorative pe arc, ca și pe cele de tip „Aucissa” și provinciale romane, de o mare varietate. Semnalăm prezența în acest nivel a unor obiecte de podoabă cum sunt: cerceii de argint și bronz, brățările de diferite tipuri, inelele simple, cu pietre sau geme figurate, lanțișoare, pandantive, oglinzi de bronz lustruit, mărgelile de sticlă colorată sau din cristal de stâncă, de cornalină sau de sardonix⁴. În același context apar frecvent, dar în stare fragmentară,

¹ Vulpe 1933, p. 253-351; Vulpe 1934; Vulpe 1950; Vulpe 1951; Vulpe 1952; Vulpe 1957. Săpăturile din anul 1968 au fost efectuate de un colectiv format din Radu Vulpe, Anton Nițu, Silvia Teodor și Constantin Buzdugan. Material inedit aflat la Muzeul de Istorie a Moldovei din Iași. Săpăturile din anii 1985-1990 au fost efectuate de Silvia Teodor, Mircea Nicu și Stela Țau. Cf. Comunicările la sesiunile anuale de rapoarte privind rezultatele cercetărilor arheologice din anii 1986-1991.

² S. Teodor, *Stratigrafia stațiunii arheologice de la Poiana, jud. Galați, în Carpica*, XXIII/1, 1992, p. 116-124.

³ În afară de ceramica ilustrată în studiile menționate la nota 1, vezi și I. H. Crișan, *Ceramica geto-dacică*, București, 1969, fig. 66, 67/2-4, 74/2, 75-77, 79, 81/1, 82, 86, 88/2-4, 89/2, 90-92, 94, 96, 97/1-4, 98/1, 100, 103, 105, 106/5, 108/1-3.

⁴ Vulpe 1933, fig. 105/1-36, 106-111; Vulpe 1951, fig. 17, 24, 25; Vulpe 1952, fig. 18-23, 26-28; Vulpe 1957, fig. 5-6, 8, 9.

vasc de sticlă colorată ori incoloră ilustrând relațiile comerciale cu marile centre orientale și italice. În fine, o altă categorie de descoperiri ce prezintă o importanță deosebită pentru încadrarea cronologică a unor materiale atipice sau fragmentare, aflate în diverse complexe de locuire (locuințe, vetre, gropi etc.), o constituie monedele.

Denarii republicani și imperiali, descoperiți atât izolat cât și în tezaure, acoperă o perioadă de peste două secole. Cele mai vechi monede romane sunt emisiuni din anii 172-151 (Natta) și 150-125 (Porcius Cato), iar cele mai recente datează din vremea lui Antoninus Pius și Marcus Aurelius (ultima aflată în poziție stratigrafică incertă). Cele mai numeroase sunt emisiunile de la Marcus Antonius și Vespasian – Titus⁵.

Ca o observație de ordin general putem reține că multe dintre categoriile de descoperiri ce caracterizează cel de al V-lea nivel de locuire de la Poiana își găsesc analogii explicabile în cadrul inventarelor din alte așezări contemporane amplasate pe terasele râurilor din Moldova, precum cele de pe Siret, de la Răcățiu⁶ și Brad⁷, de la Căndești⁸ și Barboși⁹, ori în davele înfloritoare din spațiul carpato – dunărean, în ultimele secole ale erei vechi și în primul secol din cea nouă, creștină¹⁰.

În ceea ce privește categoria de descoperiri pe care o vom prezenta în continuare – vasele de sticlă –, menționăm că fragmentele respective provin din toate secțiunile practicate pe „Cetățuie”, începând cu primele investigații întreprinse de Gh. Ștefan încă din 1926¹¹ și până la cele din 1990. Atragem totodată atenția asupra faptului că pentru multe din fragmentele studiate nu am dispus de informații complete privind condițiile descoperirii și numărul, mai vechi sau mai nou, de inventar, această fie datorită dispersării loturilor de descoperiri de-a lungul anilor, fie din alte cauze, care, nu ne vor reține atenția aici. Multe piese fragmentare de sticlă au fost pentru prima oară prezentate, global, acum șase decenii de Radu și Ecaterina Vulpe¹². Un lot reprezentativ a fost analizat de Ioan Glodariu în cartea sa apărută în 1974¹³. Acest ultim lot era compus din exemplare aflate mai de mult în colecțiile fostului Muzeu Național de Antichități, o parte dintre aceste piese aflându-se în prezent la Muzeul Național de Istorie din București. Studiul de față, deși reia unele fragmente publicate de R. și E. Vulpe în anul 1933, nu are în vedere și fragmentele aparținând lotului studiat de I. Glodariu, dar nu excludem posibilitatea ca unele exemplare din catalogul nostru să fi făcut parte din aceleași vase cu cele publicate de cercetătorul clujean. Interesul nostru s-a oprit exclusiv asupra materialului inedit existent astăzi în colecțiile Muzeului de Istorie din Tecuci¹⁴.

Cercetarea arheologică românească a rămas încă deficitară la un capitol, care vizează studierea unei categorii de materiale arheologice pe cât de interesante, pe atât de vitregite datorită lipsei de atenție cu care, în genere, au fost tratate de către specialiști. Ne referim, desigur, la interesul redus pe care mulți arheologi l-au acordat materialului vitric rezultat din săpăturile efectuate în multe stațiuni geto-dacice, dar și grecești ori romane, răspândite pe tot teritoriul țării. Avem în vedere, cu predilecție, produsele sticlăriei antice din intervalul cronologic cuprins între secolul II î. de H. și secolul II d. H. Situația semnalată este oglindită de numărul mic de studii și articole speciale – ca să nu mai amintim despre cataloage ori lucrări monografice –, existente în literatura românească de specialitate¹⁵. Printre cercetătorii care și-au îndreptat atenția, intenționat sau ocazional, asupra sticlăriei elenistice și romane de până în secolul III d. H., din Dacia și Moesia Inferior, se numără: P. Alexandrescu¹⁶, C. L. Băluță¹⁷, M. Bucovală¹⁸, I. Glodariu¹⁹, M. Gramatopol²⁰, N. Harțușche și O. Bounegru²¹, S. și Ș. Sanie²², iar din punctul de vedere al analizelor fizico-chimice amintim pe E. Stoicovici²³.

⁵ Vulpe 1934; B. Mîrea 1957; S. Teodor, V. Mihăilescu-Bîrliba 1993.

⁶ Căpitanu – Ursache 1972; Căpitanu 1976; Căpitanu 1984; Căpitanu 1987.

⁷ Ursache 1968; Ursache 1980.

⁸ Florescu 1983, p. 72-87.

⁹ Sanie 1973; Sanie 1981; Sanie 1992.

¹⁰ Andrieșescu 1924; Turcu 1979; R. Vulpe, *Așezări getice din Muntenia*, București, 1966; Berciu 1981.

¹¹ Câteva descoperiri din această campanie au fost incluse de Vasile Pârvan în *Getica*, București, 1927, pl. XXI/1-2; XXII/1; Pârvan 1974.

¹² Vulpe 1933, p. 324-325, fig. 105/37-57.

¹³ Glodariu 1974.

¹⁴ Ne revine plăcută îndatorire de a aduce mulțumirile și recunoștința noastră regretatei doamne Ecaterina Vulpe, ca și colegilor Stela Țau și Mircea Nicu de la muzeul tecucean, care ne-au dat concursul cu toată soliciținea în vederea materializării studiului de față.

¹⁵ O acțiune de reinventariere, identificare sau reconsiderare a loturilor de material vitric (îndeosebi vase), existente în colecțiile din țară, ar fi astăzi bine venită, oferindu-se astfel celor interesați posibilitatea de a recupera sub raport științific unele dovezi și informații arheologice, care cu timpul ajung în situația de a fi date total uitării.

¹⁶ Alexandrescu 1966, *passim*.

¹⁷ Băluță 1979; 1985.

¹⁸ Bucovală 1968; 1984.

¹⁹ Glodariu 1974 și varianta în limba engleză a aceleiași lucrări intitulată: *Dacian Trade with the Hellenistic and Roman World*, în *British Archaeological Reports*, Supplementary Series, 8, 1976.

²⁰ Gramatopol 1982, p. 202-205.

²¹ Harțușche-Bounegru 1981-1983.

²² Sanie 1992, p. 91-95.

²³ Stoicovici 1978.

Dacă în 1957, când apărea cunoscuta lucrare a Clasinei Isings, autoarea deplângea lipsa de informații privind sticlăria antică din Balcani, astăzi se poate vorbi totuși despre o sensibilă schimbare a situației, cel puțin pentru țărmul vestic al Mării Negre²⁴. O zonă mai bine studiată și care interesează direct pe cercetătorii regiunilor carpato-dunărene este cea situată în nordul Mării Negre, între Tyras și Panticapaeum. Dintre cei care s-au ocupat cu seriozitate de aceste probleme amintim pe: V. V. Kropotkin²⁵, N. Z. Kunina²⁶, N. P. Sorokina²⁷, V. I. Kadeev și S. B. Soročan²⁸, V. M. Zubar și A. E. Maljukevič²⁹, iar din Basarabia, mai recent, pe V. I. Grosu³⁰. Pentru situația din zone mai mult sau mai puțin depărtate de spațiul dintre Carpați și Prut, care ne interesează în mod special, ne limităm la a aminti contribuțiile cercetătorilor: H. G. Eggers și L. Kraskovska³¹, K. Majewski³² și K. Sz. Poczy³³.

În cadrul general al cercetării, schițat anterior, observațiile pe care le vom face asupra unei părți din materialul vitric ce provine din stațiunea geto-dacică de la Poiana nu au intenția de a fi definitive. Vom schița în această fază a cercetărilor noastre unele probleme și constatări ce vor trebui urmărite în viitor pentru a putea trage concluzii pertinente și viabile în legătură cu parametrii cantitativi, calitativi și cronologici ai importului de vase de sticlă în acest centru al civilizației geto-dacice de la est de Carpați. Cu două decenii în urmă, I. Glodariu, în documentata sa lucrare asupra relațiilor comerciale ale Daciei cu lumea elenistică și romană, remarca prezența vaselor de sticlă în toate regiunile locuite de geto-daci. Același cercetător făcea observația că produsele de sticlărie se semnalează cu predilecție în marile așezări și fortificații³⁴. Din acest punct de vedere zona sudică a Moldovei, unde este situată așezarea de la Poiana, se remarcă în mod deosebit. Conform datelor de care dispunea în 1974 cercetătorul clujean, din cele aproximativ 200 de vase și obiecte de sticlă cunoscute pe teritoriul României și datate în secolele I î. de H. – I d. H., 34 de piese (circa 18%) au fost descoperite în Moldova, la Poiana și Barboși. În același timp, din Muntenia proveneau 59 de descoperiri (circa 31%), iar din Transilvania 96 (adică 50,5%). Din circa 200 de vase și obiecte de sticlă existau indicii de încadrare cronologică pentru 190 de exemplare³⁵.

Dintre cele 34 de obiecte, descoperite în Moldova până la acea dată (1974), 33 proveneau de la Poiana, numai unul de la Barboși, iar de la Răcățău se menționa un număr neprecizat de piese³⁶. Așadar, la nivelul informației de acum două decenii, Poiana însemna circa 17% din totalul obiectelor de sticlă descoperite pe teritoriul României și datate în secolele I î. de H. – I d. H. Situația pare bizară, din moment ce o singură stațiune era reprezentativă ca număr de descoperiri pentru o regiune relativ întinsă, cum este Moldova dintre Carpați și Prut. În același timp în Muntenia existau cel puțin trei stațiuni reprezentative: Tinosu, Popești și București, iar în Transilvania se semnala o concentrare firească de descoperiri în zona Grădiștea Muncelului³⁷. Această stare de lucruri l-a determinat pe I. Glodariu, ca și pe R. Vulpe altă dată, să afirme că „așezarea de la Poiana, dincolo de cererea de astfel de produse (importuri, n.n) pentru necesitățile locale, îndeplinea și în cazul sticlăriei funcția de centru de schimb, de emporiu comercial pentru o largă zonă din jur”³⁸.

În privința formelor de vase de sticlă ce au fost descoperite pe teritoriul Daciei preromane, cu ani în urmă se făcea observația că, pe primul loc ca număr, se situau „străchinile *millefiori*... cele opace și transparente”, aparținând „categoriei străchinilor costate”³⁹. În număr mai mic erau apoi prezente alte forme cum ar fi: cupele (Isings, 12), paharele (Isings, 34), buteliile cilindrice (Isings, 51 a și b), cămile cu corp globular (Isings, 4), unguentariile de diverse tipuri (Isings, 82 A₁ și 28 b)⁴⁰. Din acest punct de vedere I. Glodariu, studiind un lot de materiale ce se afla în colecțiile fostului Muzeu Național de Antichități (astăzi la Muzeul Național din București), ale Muzeului de Istorie a Moldovei din Iași și Muzeului de Istorie din Tecuci, semnala prezența la Poiana a unor forme de vase ca: „străchini *millefiori*”, „bol (?) albastru cu vinișoare albe”, „cupă albastră cu linii albe”, „străchini fragmentare albastrii”, „picior de *kantharos* albastrii”, „pahar fragmentar, albastrii, cu „mugur în relief”, „vas fragmentar *millefiori* – fond galben cu dungi galben deschis și albe”, „vas fragmentar cu toartă bilobată” etc⁴¹. Toate aceste vase au fost lucrate, așa cum observa și autorul menționat, din sticlă presată și suflată⁴², cu alte cuvinte, la Poiana

²⁴ Ne referim la studiile de sinteză ale bulgarului Mincev 1984; 1989 și 1990, ca și la lucrarea lui Bucovală 1968.

²⁵ Kropotkin 1970, p. 20.

²⁶ Kunina-Sorokina 1972; Kunina 1984.

²⁷ Sorokina 1962; 1967; 1969; 1978 A; 1978 B.

²⁸ Kadeev -Soročan 1989, *passim*.

²⁹ Zubar 1982, p. 84-94; Maljukevič 1991, p. 78-80.

³⁰ Grosu, 1990, p. 149-150.

³¹ Eggers 1951; Kraskovska 1981.

³² Majewski 1960, p. 27-29.

³³ Poczy 1972.

³⁴ Glodariu 1974, p. 72-73.

³⁵ *Ibidem*, p. 73 și tabelul 4 de la p. 74-75.

³⁶ Vezi nota precedentă.

³⁷ Vezi nota 20.

³⁸ Glodariu 1974, p. 77; Vulpe 1950, p. 51.

³⁹ *Ibidem*, p. 72.

⁴⁰ *Ibidem*, p. 72, 246-248; Băluță 1979, p. 196.

⁴¹ Glodariu 1974, p. 246-247, nr. 11: 1, 2, 3, 5, 6, 10, 11, 20, 24, 30.

⁴² *Ibidem*, p. 72.

au fost identificate, până în 1974, vase de sticlă obținute prin tehnicile: turnării și presării⁴³, suflării în tipar⁴⁴ și suflării libere⁴⁵. Revenind la formele de vase deja sesizate în această stațiune le reamintim în termenii pe care îi considerăm ca fiind mai concludenți și mai apropiați de limbajul tehnic folosit în

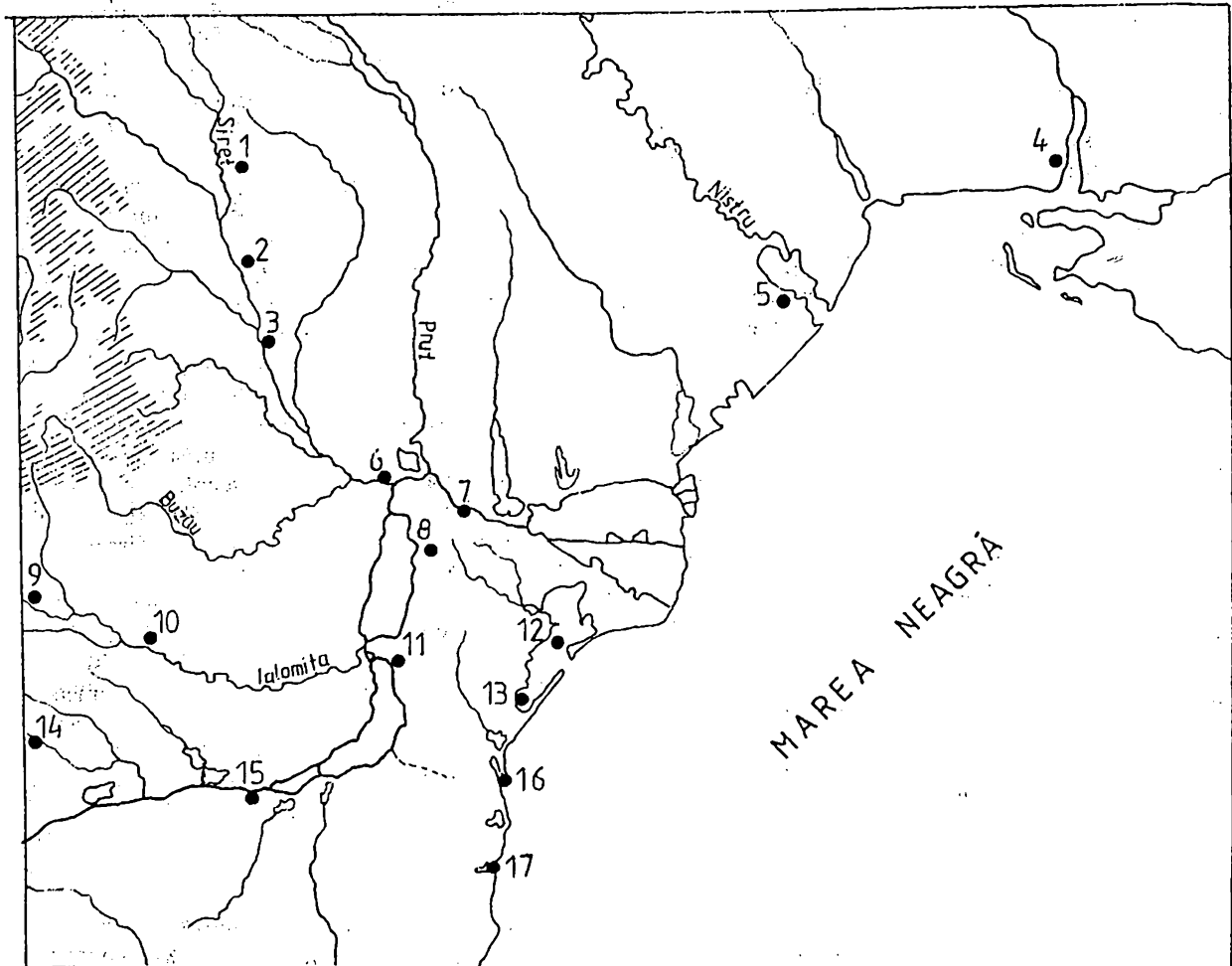

Fig. 1. Spațiul carpato-dunăreano-pontic în secolele II î. de H. - II d. H.; 1, Brad; 2, Răcățău; 3, Poiana; 4, Olbia; 5, Tyras; 6, Barboși; 7, Noviodunum; 8, Troesmis; 9, Tinosu; 10, Piscu Crăsani; 11, Carsium; 12, Argamum; 13, Histria; 14, Popești; 15, Durostorum; 16, Tomis; 17, Callatis.

literatura de specialitate internațională. Așadar se întâlnesc: boluri simple sau carenate (Isings 1, 2)⁴⁶, boluri cu coaste (*Rippenschalen*, Isings, 3)⁴⁷, boluri cu coaste subțiri (*Zarte Rippenschalen*, Isings, 17)⁴⁸; pahare cu decor vegetal în relief (Isings, 31)⁴⁹; *kantharoi* (*scyphoi*, Isings, 39)⁵⁰. Acestea sunt formele pe care le semnalează I. Glodariu și pe care le putem distinge în mod clar din descrierea și ilustrația fotografică a lucrării apărută în 1974.

În ceea ce ne privește, menționăm că observațiile și aprecierile pe care le vom prezenta în rândurile de față se întemeiază pe studierea unui lot de descoperiri compus din fragmente de vase de sticlă aflate exclusiv în colecțiile Muzeului din Tecuci, dar care nu au fost până în momentul de față studiate, iar unele nici măcar menționate în publicațiile mai vechi. Un lot de fragmente provine, așa cum suntem informați,

⁴³ Doppelfeld 1966, p. 28-30; Hayes 1975, p. 16-17 și 22-23; Glas 1988, p. 15-20.

⁴⁴ Doppelfeld 1966, p. 34-36; Hayes 1975, p. 32-33; Glas 1988, p. 151-155.

⁴⁵ Doppelfeld 1966, p. 37-40; Hayes 1975, p. 29-30; Glas 1988, p. 87-91.

⁴⁶ Glodariu 1974, p. 246, nr. 11: 1, pl. XLVIII.

⁴⁷ *Ibidem*, p. 246, nr. 11: 2, 3; 10, 11, pl. XLVIII, XLIX.

⁴⁸ *Ibidem*, p. 246, nr. 11: 6, 7, pl. XLVIII.

⁴⁹ *Ibidem*, p. 247, nr. 11: 30-32, pl. XLIX.

⁵⁰ *Ibidem*, p. 247, nr. 11: 29, pl. XLIX.

din săpăturile efectuate la Poiana în 1926 de către Gh. Ștefan, lot care nu a fost în vreun fel valorificat și care conține piese semnificative și interesante. Alte exemplare provin din săpăturile conduse de Radu și Ecaterina Vulpe după 1927, însă, datorită vitregiei vremurilor, o parte din ele se află astăzi la Tecuci (multe fără marcaje sau numere de inventar), în timp ce altele (care au fost studiate de I. Glodariu) se află la Muzeul Național de Istorie. Mai multe fragmente provin din săpăturile arheologice efectuate în ultimii ani.

În componența *Catalogului* pe care l-am întocmit intră în exclusivitate piese fragmentare, mai mult sau mai puțin caracteristice, sau tipice. Am fost nevoiți totuși să operăm selectiv în alegerea fragmentelor, ceea ce înseamnă că în colecțiile Muzeului din Tecuci au rămas încă multe fragmente atipice, care, din punct de vedere științific nu mai au mare însemnătate, importanța lor rămânând, poate, de ordin statistic. De altfel, răsfoind carnetele de șantier din ultimele patru decenii am întâlnit numeroase mențiuni despre obiecte de sticlă, mai ales fragmente de vase, care au apărut în timpul derulării săpăturilor. Multe din ele s-au pierdut ori nu mai pot fi identificate în actuala situație. Pe câteva, puține la număr, le-am regăsit. În alte cazuri am procedat la prezentarea desenelor din carnetele respective și la identificarea formei vaselor cărora aparținuseră fragmentele, dacă acest lucru a fost cu putință. După selectarea, identificarea și clasificarea pieselor ce compun *Catalogul* nostru în această primă formă, suntem în măsură să facem unele constatări demne de interes cu privire la încadrarea cronologică și tipologică a materialului studiat, la unele aspecte privind importurile de vase de sticlă în Moldova, la afinitățile și legăturile comerciale ale așezării de la Poiana cu centrele grecești și romane din bazinul Mării Negre sau cu regiuni adiacente Mediteranei.

Forma A, cu care deschidem repertoriul formelor identificate, este reprezentată de un fragment de *alabastron* modelat pe miez de argilă nisipoasă (*core-made, Sandkerntechnik*). Este un vas obținut prin cea mai veche tehnică de prelucrare a sticlei în scopul obținerii de vase și s-a perpetuat până la începuturile erei creștine⁵¹. Exemplarul nostru, prin calitatea pastei și aspectul relativ năgrijit, poate fi datat în ultima fază a îndelungatei evoluții a acestei tehnici, foarte răspândite, prin care se produceau mai ales vase de mici dimensiuni destinate păstrării unor substanțe aromatice sau unguente. Fragmente din astfel de recipiente se mai cunosc din descoperirile de la Piscul Crăsani, Bâta Doamnei și din nordul Mării Negre⁵².

Bolul simplu, hemisferic, aparținând formei B (nr. 2), este un vas produs prin turnare într-un tipar, de unde și aspectul masiv al fragmentului nostru. Astfel de produse sunt opera atelierelor din Siria și Palestina, de tradiție elenistică. Ele imită adesea vasele de metal sau ceramică ale epocii. Exemplarul de la Poiana se poate încadra în seriile mai vechi de astfel de vase⁵³. Perioadei mai târzii a acestei forme (Isings, 1) s-ar putea să-i aparțină și un alt fragment lucrat însă în sticlă „marmorată” (albastru cu vinișoare albe) descoperit tot la Poiana și menționat de I. Glodariu în 1974⁵⁴. Piese similare executate din sticlă colorată (bicromă sau policromă) se cunosc în număr apreciabil și provin de la Pompei, Colchester, Salona, Tsopane Rache (în Mesenia), Locarno și Velsen, ele datându-se în secolele I î. de H. – I d. H.⁵⁵

Formei C, în care se încadrează cunoscutele boluri cu coaste (*Rippenschalen* sau *Pillar moulded bowls*, Isings, 3 a-b), îi aparțin 17 piese. Dintre acestea, 6 fragmente provin de la boluri bicrome, lucrate în sticlă „marmorată”, de culoare albastru închis, cu dungi neregulate de alb opac. Acest gen de boluri „marmorate” cu coaste, pe care I. Glodariu le consideră pe nedrept „străchini *millefiori*”⁵⁶, sunt relativ bine reprezentate la Poiana, ca și la București, Costești (jud. Hunedoara), Luncani (jud. Hunedoara), Popești (jud. Ilfov) etc. Așa cum s-a remarcat în literatura de specialitate, bolurile *millefiori* se întâlnesc în număr din ce în ce mai scăzut către jumătatea secolului I d. H., atât în Occident⁵⁷, cât și în nordul Mării Negre⁵⁸. Ele au fost treptat înlocuite încă din prima jumătate a secolului I d. H. de bolurile „marmorate” cu coaste sau de alt gen de sticlă colorată⁵⁹. Tot formei C, grupa II (boluri cu coaste, monocrome) îi aparțin 11 exemplare (nr. 9-19) din totalul de 17 boluri cu coaste. Ca o raritate, chiar pe plan european, semnalăm prezența la Poiana a fragmentelor unor boluri cu coaste confecționate din pastă vitrică de culoare alb-opac, cu aspect tipic de faianță și cu urme de polizare și șlefuire (nr. 9, 10, 11). Astfel de piese se cunosc la Colchester, Augst, Aquileia, Velsen și în Colecția Oppenländer. Ele erau, se pare, produse în bazinul răsăritean al Mediteranei⁶⁰. Sunt bine reprezentate și bolurile cu coaste de culoare albastru-cobalt și albastrui sau verzui (culori naturale), transparente sau semitransparente. Toate poartă urme de șlefuire și polizare (nr. 12-19).

⁵¹ Doppelfeld 1966, p. 20-22; Hayes 1975, p. 5-7.

⁵² Andrieșescu 1924, p. 82, fig. 263, 264; Sanie 1973, p. 430, pl. 14/4; Glodariu 1974, p. 245, nr. 7.

⁵³ Hayes 1975, p. 16.

⁵⁴ Glodariu 1974, p. 246, 11: 1, pl. XLVIII.

⁵⁵ Van Lith 1977, p. 11-12; Glas 1988, nr. 12, p. 35.

⁵⁶ Glodariu 1974, p. 246, 11: 2-3.

⁵⁷ Van Lith 1977, p. 12-13.

⁵⁸ Sorokina 1962, p. 213.

⁵⁹ Doppelfeld 1966, p. 31; Van Lith 1977, p. 13; Van Lith 1978-1979, p. 11-13; Glas 1988, p. 15-20.

⁶⁰ Van Lith 1977, p. 20-21, notele 100-103.

Perioada de maximă producție și difuziune a bolurilor monocrome se plasează după jumătatea secolului I d. H., când ele întrec ca număr, în multe așezări cercetate, bolurile „marmorate”. Astfel, la Valkenburg, dintr-un total de 136 de boluri cu coaste, 101 sunt monocrome, 33 „marmorate” (bicrome) și numai două sunt *gen millefiori*. Tot aici s-a constatat că numărul bolurilor „marmorate” scade simțitor după jumătatea secolului I d. H. în favoarea celor monocrome. Acest fenomen este înregistrat și de către L. Berger la Vindonissa. Aici s-au descoperit 505 exemplare monocrome și numai 194 „marmorate”.⁶¹ În ceea ce privește bolurile monocrome, se constată, mai ales în cazul celor albastrii și verzui (colorate natural), o scădere vizibilă a calității lor spre sfârșitul secolului I d. H. După începutul secolului II d. H. aceste vase devin mai rare.⁶²

Se cunoaște că bolurile cu coaste au fost produse atât în Italia, cât și în Siria-Palestina și Egipt. Aceste boluri au fost semnalate de multă vreme și în nordul Mării Negre la Panticapaeum și Chersones.⁶³ Ne îndoiim că în această ultimă localitate antică s-ar fi putut produce, încă din secolele I-II d. H., boluri cu coaste, așa cum presupunea în 1967 N. Sorokina.⁶⁴ În Dobrogea se cunosc până în prezent numai câteva exemplare de boluri monocrome cu coaste, ceea ce pare nefiresc pentru o zonă în care vasele de sticlă din secolul I d. H. sunt relativ numeroase. De la Tomis provin numai două exemplare publicate mai demult,⁶⁵ iar de la Capidava încă două fragmente recent descoperite.⁶⁶ De remarcat absența, până în prezent, în aceeași regiune dintre Dunăre și Marea Neagră, a bolurilor cu coaste, bicrome („marmorate”). Un fragment de la un bol monocrom provine de la Barboși.⁶⁷ Prezența bine documentată a acestei forme (cu cele două categorii) de vase la Poiana este grăitoare pentru rolul și poziția acestui centru în spațiul est-carpatic.

Bolurile aparținând formei D (nr. 20-21) sunt foarte răspândite atât în așezările, cât și în necropolele din secolul I d. H. din Imperiu. Ele sunt prezente în număr mare în nordul Mării Negre,⁶⁸ ca și la Tomis.⁶⁹ Un exemplar a fost descoperit și la Pecica (jud. Arad).⁷⁰ Perioada de maximă difuziune a acestor boluri a fost până în jurul anului 70 d. H.

O altă formă bine reprezentată la Poiana este cea notată cu sigla E și este constituită de bolurile cu coaste subțiri (*Zarte Rippenschalen* sau *Ribbed bowls with marvered threads*, Isings, 17). Astfel de vase au fost foarte răspândite în Europa, din Anglia până în Grecia și din nordul Mării Negre până în Germania. W. von Pfeffer și Th. E. Haevernick considerau în 1958 că ele erau produse în două mari centre situate în nordul Italiei și fosta Jugoslavie, de unde s-au răspândit pe o vastă suprafață în Europa. Deși numeroase în prima jumătate a secolului I d. H., numărul lor se reduce treptat după anul 50 d. H.⁷¹ Celor șase exemplare pe care le prezentăm în Catalogul nostru (nr. 22-27) li se adaugă încă patru, menționate în 1974 de I. Glodariu⁷² înregistrându-se un total de 10 exemplare. În nordul Mării Negre, ca și la Poiana, bolurile cu coaste subțiri sunt destul de bine reprezentate la Olbia, Panticapaeum (câte șase exemplare fiecare) și încă patru descoperiri fără loc menționat.⁷³ Exemplarele de la Poiana se constituie într-o zonă aparte de prezență, cea est-carpatică spunem noi, mai ales că numărul lor nu este neglijabil. Din Dobrogea cunoaștem un singur exemplar descoperit la Tomis.⁷⁴ Suntem de părere, ca și alți cercetători, că bolurile cu coaste subțiri de la Poiana au o proveniență nord-italică.

Forma F este prezentă prin două fragmente aparținând unor boluri cu ramă exterioară (Isings, 69). După Isings această formă ar fi apărut în epoca flavică. Descoperirile mai recente de la Cosa (Italia)⁷⁵ și Velsen (în nordul Olandei)⁷⁶ demonstrează că ele existau încă înainte de jumătatea secolului I d. H. Această formă continuă să fie prezentă pe tot parcursul secolelor II-III d. H.⁷⁷ În nordul Mării Negre astfel de vase sunt datate în secolele I-II și III d. H.⁷⁸ Forma respectivă nu este atestată, după cunoștințele

⁶¹ Van Lith 1977-1978, p. 13.

⁶² *Ibidem*, p. 12; Hayes 1975, p. 17.

⁶³ Sorokina 1962, p. 215; Sorokina 1967, p. 79.

⁶⁴ *Ibidem*.

⁶⁵ Bucovală 1968, p. 37, nr. 28; Bucovală 1984, p. 60, nr. 2.

⁶⁶ Matei 1988-1989, p. 125, fig. 3, nr. 1 și 2.

⁶⁷ Sanie 1992, p. 94, pl. XIV, nr. 10.

⁶⁸ Van Lith 1977, p. 26-27; Kadeev-Soročan 1989, p. 37, fig. 16, nr. 3.

⁶⁹ Bucovală 1968, p. 38-39, nr. 30-31. Un exemplar inedit a fost descoperit în 1989 într-un mormânt din a doua jumătate a sec. I d. H. Săpături C. Chiriac, T. Cleante.

⁷⁰ Glodariu 1974, p. 246, nr. 10, a.

⁷¹ O discuție bine documentată asupra problemelor ridicate de aceste vase la Van Lith 1977, p. 29-38. În același studiu, la

p. 37-38, nr. 49 și 50, sunt menționate două exemplare de la Poiana descrise de Glodariu în 1976 (vezi nota 19).

⁷² Vezi nota precedentă și Glodariu 1974, p. 246; 11: 6, 7, 15, 16, pl. XLVIII.

⁷³ Sorokina 1969, p. 218-220. Tot aici (p. 219) sunt amintite zonele mari de răspândire ale acestor vase: renană, nord-italică, dalmată, cipriotă, egipteană, siriană și nord-pontică; Sorokina 1984, p. 152-153, nr. 6-9; vezi și nota 71.

⁷⁴ Bucovală 1968, p. 40-41, nr. 32.

⁷⁵ Grose 1974, p. 44-45, nr. 27, 33, fig. 5.

⁷⁶ Van Lith 1977, p. 55, nr. 338.

⁷⁷ Isings 1957, p. 89-90.

⁷⁸ Sorokina 1972, p. 153, fig. 4, nr. 14; Kadeev-Soročan 1989, p. 51-52, fig. 25, nr. 4, datează această formă, prin analogii cu descoperirile de la Karanis, în secolul III d. H.

noastre, pe țărmul vestic al Mării Negre, în Bulgaria și Dobrogea, ca și la nordul Dunării, în mediul geto-dacic anterior cuceririi romane. Se cunoaște însă un exemplar datat în secolul III d. H. descoperit la Apulum⁷⁹.

Forma G a Catalogului este ilustrată de un fragment de cană tip *modiolus* (nr. 29), executată într-o tehnică atestată acum pentru prima oară pe teritoriul țării noastre. Este vorba despre un produs din „sticlă pătată” (denumirea ne aparține) sau *Buntgeflecktes Glas*⁸⁰. Acest gen de sticlă își are originea în efortul de a imita vasele *millefiori* sau sticla „mozaic” în general. Fr. Fremersdorf, care a urmărit dezvoltarea acestui fel de sticlă, consideră că a fost inventată de sticlarii sirieni stabiliți în Italia de nord în epoca lui Augustus. Perioada ei de înflorire încetează curând după jumătatea secolului I d. H., când începe declinul producției sale, lucru dovedit de absența ei în așezări ca Hofheim și Fishbourne, din a doua jumătate a secolului I d. H.⁸¹ Cele mai răspândite forme de vase obținute în acest gen de „sticlă pătată” au fost cămile, vasele tip *amphorisk*, urnele, *skyphoi*, *kantharoi*, vasele calicii, vasele mici de băut etc.⁸² Fremersdorf distingea trei variante de execuție a decorului acestui gen de sticlă. Exemplarul de la Poiana aparține celei de a treia variante⁸³. O pateră inedită de sticlă albastră cu pete albe, executată în aceeași manieră, se află în colecțiile Muzeului din Constanța, fiind de altfel singurul exemplar de „sticlă pătată” cunoscut până acum în Dobrogea⁸⁴. Produsele cu un astfel de decor au fost foarte răspândite pe teritoriul Imperiului, ca și în afara granițelor lui.

Deși multă vreme s-a considerat că acest gen de sticlă a fost produs numai în Italia, cu timpul au apărut vase de sticlă „pătată”, despre care se crede că au fost lucrate în ateliere orientale, siro-palestiniene⁸⁵. Unele vase „pătate” găsite în sudul vechii Rusii și în nordul Mării Negre, ca și în bazinul egeean, demonstrează, după părerea lui D. B. Harden, că aceste produse erau realizate în Orient de unde ele s-au răspândit mai repede și mai direct spre bazinele Mării Egee și al Mării Negre⁸⁶. Există vase aparținând acestui gen de sticlă, descoperite în nordul Pontului Euxin, care prezintă similitudini cu acelea ale meșterului sidonian Ennion, ceea ce ar constitui un argument pentru producția acestei sticle și în Orient⁸⁷. Formele cele mai răspândite de *Buntgeflecktes Glas* din nordul bazinului pontic sunt: vasele calicii (Olbia și sudul Rusiei)⁸⁸, vasele tip *amphorisk* (Panticapaeum)⁸⁹, căni cu toartă supraînălțată (tip Ennion, de la Panticapaeum)⁹⁰, cămile tip *modiolus* (Panticapaeum – Kerč)⁹¹ etc.

Revenind la fragmentele de la Poiana, facem mențiunea expresă că buza căunii căreia acest fragment i-a aparținut a fost decorată cu o bandă de culoare alb opac. În 1963 W. C. Braat atrăgea atenția că un *kantharos* de „sticlă pătată” descoperit în necropolele de la Adria, în nordul Italiei, are pe buză o bandă de culoare albă, probabil ca semn distinctiv al atelierului din acest oraș, în care se producea acest gen de sticlă⁹². Vase „pătate”, cu bandă albă pe buză, se întâlnesc și în necropolele Emonei, provenind din atelierele nord-italice. Este vorba despre un vas-caliciu și o cană *modiolus*, ambele publicate de S. Petru în 1972⁹³ și de încă un vas-caliciu menționat de aceeași autoare în 1974⁹⁴. Vasele „pătate”, cu aceeași dungă albă pe buză, apar și în ținuturile din nordul Mării Negre. O astfel de cană *modiolus*, care se află azi la Muzeul Louvre, a fost descoperită la Panticapaeum-Kerč⁹⁵. Acesteia i se mai adaugă alte două vase-calicii cu bandă albă pe buză provenind unul de la Olbia și celălalt dintr-un loc necunoscut din sudul Rusiei. Aceste două ultime piese se află astăzi la „Rijksmuseum van Oudheden” din Leiden⁹⁶. Nu excludem posibilitatea ca vasul de la Poiana să fi ajuns în sudul Moldovei din atelierele nord-italice prin filiera orașelor nord-pontice, mai degrabă decât prin a celor dobrogene sau prin comerțul practicat pe valea Dunării. Originea nord-italică a vaselor „pătate” descoperite în nordul Mării Negre, printre care și cămile *modioli*, a fost susținută cu un deceniu în urmă de către N. Z. Kunina⁹⁷. Aceiași cercetătoare considera că, în general cămile *modioli* din zona amintită au o origine italică, ca de altfel și acelea de pe țărmul vestic al Pontului, de la Tomis și Callatis⁹⁸. Alți cercetători, ca J. H. L. Kern și C. Iconomu, au presupus o origine

⁷⁹ Băluță 1979, p. 198, pl. IV, 9.

⁸⁰ Braat 1963, p. 105, nr. 6, a-b; Doppelfeld 1966, p. 32; Van Lith 1977, p. 43-45; Glas 1988, p. 101-102.

⁸¹ Van Lith 1977, p. 44.

⁸² *Ibidem*, p. 45.

⁸³ Glas 1988, p. 101, III, nr. 44.

⁸⁴ Această pateră, împreună cu alte câteva vase de sticlă și ceramică, a fost descoperită în 1989 într-un mormânt din a doua jumătate a secolului I d. H. Săpături C. Chiriac, T. Cleante.

⁸⁵ Harden 1974, p. 14, nota 13; Glas 1988, p. 102.

⁸⁶ Vezi nota anterioară.

⁸⁷ Harden 1974, p. 14, nota 13; Donceel 1987, p. 41-45, fig. 5.

⁸⁸ Braat 1963, p. 105, nr. 6, a-b.

⁸⁹ Kunina 1984, p. 151, nr. 3, 4, 5.

⁹⁰ Harden 1974, p. 14; Donceel 1987, p. 41-45, fig. 5.

⁹¹ Braat 1963, p. 105, citează pe J. H. C. Kern în legătură cu menționarea unui *modiolus* de la Kerč; Kunina 1984, p. 148, nr. 2.

⁹² Braat 1963, p. 105, nota 3.

⁹³ Petru 1972, p. 153, mormântul 141, pl. XVIII, nr. 15 și p. 135, nr. 353, pl. CIV, nr. 16.

⁹⁴ Petru 1974, p. 15, pl. III, nr. 2.

⁹⁵ Braat 1963, p. 105.

⁹⁶ *Ibidem*, nr. 6, a-b.

⁹⁷ Kunina 1984, p. 147-152.

⁹⁸ Bucovală 1968, p. 33-35, nr. 20-26; Iconomu 1968, p. 260, fig. 33, 34; Mincev 1988, tip I, p. 52, nr. 1-8.

locală ori microasiatică a acestor vase descoperite în ținuturile de nord și de vest ale Mării Negre, fără a dispune totuși de argumente solide⁹⁹.

Paharele de tip „romano-sirian” sau „sidonian” cu inscripții sunt atribuite formei H (nr. 31-33). După cunoștințele noastre este prima atestare a acestui tip de vase la nordul Dunării de Jos, în mediul geto-dacic. Câteva exemplare inedite, dar de o formă diferită de a celor de la Poiana, se află în colecțiile Muzeului de Istorie Națională și Arheologie din Constanța și au fost descoperite în necropolele Tomisului¹⁰⁰. Din nordul Mării Negre se cunosc mai multe piese din tipurile „F” și „G”, după încadrările lui D. B. Harden¹⁰¹. Același cercetător constată că regiunile unde s-au descoperit astfel de vase (până în 1935) erau: Cipru, Italia, Siria și Palestina¹⁰². Astăzi putem afirma cu certitudine că aceste produse au circulat și în teritoriul est-carpatic, ca și în vestul și nordul Pontului Euxin. În ceea ce privește datarea lor considerăm că ele aparțin secolelor I-II d. H. Cu toate acestea exemplarele de tip „F” (după Harden) sunt printre cele mai timpurii, așa cum s-a demonstrat prin studierea de către D. Grose a depozitelor vitrice de la Cosa (Italia), datate în anii 40-45 d. H.¹⁰³

Unei tradiții meșteșugărești, oarecum comune cu a vaselor din forma precedentă, îi aparțin cele notate în Catalog cu sigla I (nr. 34-41). Este vorba despre un gen de pahare decorate cu „muguri de lotus” în relief, foarte răspândite pe întreg teritoriul Imperiului (Isings, 31) și atestat deja la Poiana și Răcătău¹⁰⁴. Paharele cu acest decor se cunosc și în Dobrogea, la Callatis (Mangalia-Neptun) și Troesmis¹⁰⁵, ca și în nordul Pontului¹⁰⁶. Ele au circulat în secolele I-II d. H. și sunt considerate ca produse siriene sau siropalestiniene ori sidoniene, deși nu este exclusă producerea lor și în alte centre din Mediterana sau Italia.

Unor cupe cu caneluri dese, verticale, forma J, au aparținut două fragmente (nr. 42 și 43). Forma este cunoscută la Histria, în necropola tumulară¹⁰⁷ și în nordul Mării Negre, la Chersones și Panticapaeum¹⁰⁸. Asemenea vase s-au descoperit în Occident la: Vindonissa, Londra, Colchester, Valkenburg, Cosa, Verulamium și Aquileia¹⁰⁹. Arealul lor de producere a fost Siria-Palestina, în secolele I-II d. H.

Paharul cu decor polifațetat (nr. 44) de la forma K este pentru prima dată atestat pe teritoriul României pentru secolele I-II d. H. (Isings, 21). În 1951 H. J. Eggers a stabilit două grupe ale acestei forme¹¹⁰. Prima grupă este constituită din exemplare cu pereții groși suflați în tipar (tip 185 la Eggers). Cea de a doua grupă conține piese cu pereții subțiri suflați liber (tip 187). Ulterior, J. Werner, L. Berger și H. Norling-Christensen au reluat pe larg discuțiile asupra acestei forme, creând variante pe care nu le comentăm în cazul de față¹¹¹. Exemplarul de la Poiana aparține tipului 185 după clasificarea lui Eggers. Aceste vase sunt răspândite pe tot teritoriul Imperiului Roman ca și în afara granițelor lui, de exemplu la Begram (în Afganistan)¹¹². Ele constituie unul dintre prototipurile bolurilor și paharelor conice, polifațetat, din secolele III-V d. H.¹¹³

Paharele (nr. 45-49) care corespund formei L (Isings, 34) au avut o extraordinară răspândire în epoca romană, fiind executate atât prin suflare în tipar cât și prin suflare liberă. Ne reține atenția, în cazul pieselor de la Poiana, exemplarul cu nr. 45, care este lucrat într-o tehnică atestată pentru prima oară pe teritoriul țării noastre. Este vorba despre ceea ce noi am denumit sticla „dublă” sau *Überfangglas*. Produsele din sticlă „dublă” au fost date de către L. Berger, la Vindonissa, în epoca Claudius-Nero. Astfel de vase lucrate în tehnica *Überfangglas* se cunosc la Camulodunum, Hofheim, Valkenburg Z. și Velsen, însă ele lipsesc la Cosa și Fishbourne¹¹⁴. În Dacia, un pahar simplu, semitransparent, aparținând acestei forme a fost găsit la Checea (jud. Timiș)¹¹⁵, iar în Dobrogea și Bulgaria se cunosc piese de la Tomis și Odessos (Varna)¹¹⁶. Din nordul Pontului, de la Panticapaeum, provin mai multe exemplare date în secolele I-III d. H.¹¹⁷

Forma M înglobează sub denumirea generică de unguentarii sau balsamarii mai multe fragmente de mici recipiente ce au avut o atare destinație (nr. 50-56). O notă aparte face un unguentariu decorat cu

⁹⁹ Iconomu 1968, p. 260; Kunina 1984, p. 149.

¹⁰⁰ Informația o datorăm colegilor M. Bucovală, C. Chera și V. Lungu, cărora le aducem cuvenitele mulțumiri.

¹⁰¹ Harden 1935; Sorokina 1962, p. 230-231, fig. 14 și 15; Kadeev-Soročan 1989, p. 28, fig. 14, nr. 3.

¹⁰² Vezi nota precedentă.

¹⁰³ Grose 1974, p. 50.

¹⁰⁴ Glodariu 1974, p. 247, 11: nr. 30-32, pl. XLIX; Căpitanu 1976, p. 61.

¹⁰⁵ Bucovală 1968, p. 52, nr. 57; Iconomu 1968, p. 254, fig. 31; Chiriac-Bounegru 1973-1975, p. 99, pl. III, nr. 1.

¹⁰⁶ Sorokina 1962, p. 217; Sorokina 1967, p. 75, fig. 2, nr. 78; Kadeev-Soročan 1989, p. 28.

¹⁰⁷ Alexandrescu 1966, p. 219, XXV¹, 13, pl. 81 și 101.

¹⁰⁸ Sorokina 1967, p. 77, fig. 2, nr. 15; Kadeev-Soročan 1989, p. 28, fig. 14, nr. 4.

¹⁰⁹ Van Lith 1978-1979, p. 101-103.

¹¹⁰ Eggers 1951, p. 178, pl. 14, tip. 185 și 187.

¹¹¹ Vezi, pe scurt, discuțiile la Van Lith 1978-1979, p. 54-55.

¹¹² *Ibidem*, p. 55.

¹¹³ Pentru acest aspect, vezi H. G. Raum, *Zur Provenienzfrage Spätantiker Gläser*, în *Archäologisches Korrespondenzblatt*, 4, Mainz, 1974, p. 371-377.

¹¹⁴ Doppelfeld 1966, p. 33; Van Lith 1977, p. 28.

¹¹⁵ Glodariu 1974, p. 211, nr. 14 și p. 245, nr. 5; Băluță 1979, p. 196.

¹¹⁶ Bucovală 1968, p. 49, nr. 50 și 51; Mincev 1988, p. 42-43, nr. 25.

¹¹⁷ Sorokina 1962, p. 224, fig. 9, nr. 1-6 și 9-10.

benzi policrome, paralele (*colour-banded*), obținut tot prin intermediul unei tehnici deosebite nemaiatestată în Dacia (ca și în Moesia de altfel)¹¹⁸. Această tehnică, numită a „întrepătrunderii componentelor cromatice” (*Übergangstechnik*), a fost descrisă de O. Doppelfeld¹¹⁹. Din bazinul vestic al Mării Negre nu se cunosc astfel de piese; în schimb, ele sunt bine reprezentate în cel nordic¹²⁰. Celelalte fragmente de unguentarii aparțin unor tipuri comune, suflate liber din sticlă „colorată natural” (albăstrui sau verzuic) și care sunt cunoscute, în general, pe teritoriul nord – dar mai ales sud-dunărean.

Câteva fragmente (nr. 57-59), aparținând unor vase prismatice (pătrate), sunt reunite în cadrul formei N (Isings, 50, 62 și 84). Piese întregi sau fragmentare de căni pătrate s-au descoperit la Barboși¹²¹, la Tomis¹²² și Bărăganu (jud. Constanța)¹²³, ca și în Bulgaria la Odessos (Varna)¹²⁴. Menționăm că astfel de recipiente sunt bine atestate și în nordul Mării Negre, prin produse occidentale și siro-palestiniene¹²⁵. D. Charlesworth, care a studiat evoluția cănilor pătrate (Isings, 50), consideră că perioada lor de maximă înflorire se plasează între circa 70 și 120/130 d. H.¹²⁶

Vasele deschise de tip platou (taler) sunt prezente la Poiana prin două fragmente, nr. 60 și 61 (Isings, 48 și 49), atribuite de noi formei O din Catalog. Aceste platouri, destul de comune, au forme ce se regăsesc lesne în cele ale produselor de metal, *terra sigillata* și *terra nigra*. Ele s-au semnalat la: Köln, Vorvoz, Corinth, Asciburgium, Salona și Ermona. Forma de sticlă suflată Isings, 48 o întâlnim executată și prin turnare-presare (Isings, 22)¹²⁷. Nu avem cunoștință dacă ea este prezentă și în colecțiile muzeului conștanțean¹²⁸. De la Panticapaeum provine un exemplar datat însă în secolul III d. H.¹²⁹

În fine, cu cele două runde de joc (*Spielscheibchen*) de la forma P (nr. 62 și 63), încheiem repertoriul pieselor identificate prezente în lotul studiat de noi. De reținut că nr. 62 este o rondelă executată dintr-un fragment de vas decorat în genul „sticlei pătate” (*Buntgeflecktes Glas*). Despre semnificația acestor mici piese de joc, foarte răspândite și populare în lumea romană, nu vom discuta în rândurile de față¹³⁰.

Catalogul se încheie cu un număr de 22 de fragmente de vase a căror formă nu a putut fi determinată sau este incertă (nr. 64-85) și care se datcăză, desigur, în contextul cronologic deja schițat.

*

După ce am făcut această necesară prezentare cu comentariile aferente fiecărei forme de vas identificate, considerăm că putem avansa unele concluzii (cu prudența necesară) asupra veselei de sticlă ce a fost folosită sau vehiculată de locuitorii așezării de la Poiana în secolele I î. de H.-II d. H. Suntem convinși că cercetările viitoare pot și trebuie să aducă noutăți care să lărgescă spectrul repertoriului de forme prezentat de noi. Din această cauză nu ne putem angaja la aprecieri cu caracter strict statistic. Lotul analizat este totuși, după opinia noastră, grăitor în privința unor anumite realități, care au fost sesizate la Poiana și prin studierea altor categorii de materiale arheologice.

1. Prezența în repertoriul nostru a nu mai puțin de 15 forme de vase de sticlă identificate dovedește o mobilitate a comerțului, ce corespunde unei cereri permanente și diversificate de astfel de produse vitrice.

2. Lotul studiat, prin varietatea formelor și a tehnicilor sesizate, unele pentru prima dată pe teritoriul României, se poate compara, păstrând proporțiile cuvenite, cu acelea provenind din stațiuni arheologice mult mai întinse ca suprafață sau chiar integral cercetate, cum ar fi unele centre din Occident sau din nordul Pontului Euxin.

¹¹⁸ La Glodariu 1974, p. 246, nr. 11; în pl. XLVIII este prezentat un fragment de vas de la Poiana ce pare să fi aparținut aceleiași unguentarii cu nr. 45 din *Catalogul* nostru. Fragmentul se afla la Muzeul Național de Antichități (inv. II 6374). Autorul citat consideră, în mod eronat, că fragmentul aparține genului *millefiori*.

¹¹⁹ Doppelfeld 1966, p. 33-34.

¹²⁰ Sorokina 1967, p. 77, fig. 3, nr. 10-13, prezintă patru unguentarii policrome și piriforme, considerându-le produse italice din secolul I d. H.

¹²¹ Sanie 1992, p. 91, 94; pl. XIV, nr. 7 și 8.

¹²² Bucovală 1968, p. 30-32, nr. 14-18. O altă cană pătrată, datând din a doua jumătate a secolului I d. H., inedită, aflată în colecțiile Muzeului din Constanța, a fost descoperită într-un mormânt de înhumăție. Săpături T. Cleante și C. Chiriac.

¹²³ Într-un mormânt tumular datat în a doua jumătate a secolului I d. H. începutul secolului II d. H. Vezi M. Irimia, *Considerații*

privind unele morminte tumulare din epoca romană descoperite în Dobrogea, în *Ponița*, XX, 1987, p. 120, fig. 4/4 și 10/4.

¹²⁴ Mincév 1990, tipul I. A, 2, p. 62 și 72, nr. 7-9.

¹²⁵ De la Olbia și Tanais provin sticle pătrate produse în Renania și Gallia, datate în secolele I-II d. H. Se cunosc și căni pătrate „siriene”, vezi Sorokina 1967, p. 77, fig. 3, nr. 30-34 și p. 75, fig. 2, nr. 1-6; Zubar 1982, p. 90, fig. 58, nr. 3, prezintă o cană pătrată din necropolele Chersonesului Tauric; Kadeev-Soročan 1989, p. 37 și fig. 16, nr. 2, publică o astfel de cană ca fiind produs italic.

¹²⁶ D. Charlesworth, *Roman Squiare Bottles*, în *JGS*, nr. 8, 1966, p. 30.

¹²⁷ Van Lith 1977, p. 40.

¹²⁸ La Bucovală 1968 formele Isings 48 și 49 lipsesc.

¹²⁹ Sorokina 1962, p. 225, fig. 10, nr. 1.

¹³⁰ Vezi, pe scurt, comentariul la Van Lith 1978-1979, p. 131-132.

3. În stadiul actual al cercetărilor putem aprecia că majoritatea covârșitoare a pieselor studiate nu depășește, în sus sau în jos, intervalul cronologic dintre secolul II. î. de H. și prima jumătate a secolului II d. H. (cu unele mici rezerve). Perioada de maximă intensitate a afluxului de importuri vitrice la Poiana poate fi considerată ca fiind secolul I d. H.¹³¹

4. În ceea ce privește drumurile comerciale pe care aceste produse de import (vasele de sticlă) ajungeau în sudul Moldovei, în momentul actual înclinăm să credem că ele își aveau un punct terminus în regiunea adiacentă bazinului nordic al Pontului Euxin, către marile centre de la Olbia, Chersones și Panticapacum¹³². Este de admis și prelungirea drumurilor comerciale din Marea Neagră direct pe Dunăre și apoi pe Siret, în amonte, până la Poiana, mai ales în cazul transportului unor produse atât de fragile cum erau vasele de sticlă. În acest mod se evitau intermediarii din orașele vest-pontice, dobrogene¹³³. Din acest punct de vedere ne putem explica, într-un fel, lipsa din stațiunile getice sau chiar greco-romane din Dobrogea a unor vase cu forme și decor care apar în schimb la Poiana. Considerăm că nici traficul comercial pe valea Dunării sau prin pasurile Carpaților ori pe văile unor râuri nu stă la baza prezenței unei cantități relativ mari de produse vitrice concentrate la Poiana, mai ales în secolul I d. H.

5. Situația de la Poiana va putea fi studiată și înțeleasă mai bine din punctul nostru de vedere numai dacă se vor aprofunda observațiile și cercetările asupra materialului vitric descoperit și în alte *davae*, ca acelea de la Răcătău și Brad. Numai astfel se va evita crearea unei imagini ce ar putea fi falsă, aceea că la Poiana era cel mai mare, dacă nu singurul debușeu comercial legat de produsele vitrice din Moldova.

6. Importanța stațiunii de la Poiana ar trebui, poate, reconsiderată și sub aspectul situației politice și militare complexe, mai ales în secolul I d. H., odată cu afirmarea mai directă a intereselor Romei și altor factori în zona gurilor Dunării.¹³⁴

7. Pentru viitor este imperios necesar ca, prin intermediul cercetării interdisciplinare (de exemplu prin analize spectrale sau chimică asupra materialului vitric), să se urmărească racordurile comerțului, ce alimenta cu veselă de sticlă centrul de la Poiana, la marile areale de producție vitrică din bazinul estic al Mediteranei sau din Italia, prin intermediul drumurilor comerciale din epoca romană timpurie. Astfel, s-ar putea evita ambiguitatea în cazul atribuirii geografice pentru unele produse.

CATALOG SELECTIV

Din punct de vedere structural materialul prezentat în acest catalog a fost divizat în două mari categorii:

1. FORME IDENTIFICATE
2. FORME INCERTE SAU NEDETERMINATE

În prima categorie sunt incluse un număr de 15 forme de vase de sticlă notate în ordine alfabetică cu sigle de la A la O. În aceeași categorie am inclus și „rondelele de joc”, care sunt piese executate din fragmente provenind de la vasele de sticlă și pe care le-am notat cu sigla P. Celor 15 forme de vase, fără a mai socoti rondelele de joc, le aparține un număr de 61 de eşantioane (nr. 1-61). În total, deci, prima categorie conține 63 de piese identificate (nr. 1-63). În cea de a doua categorie materialul component a fost divizat pe segmente (elemente) constitutive ale unui vas: buze, funduri, toarte, diverse fragmente, notate cu sigla de la Q la T. Această a doua categorie de materiale conține 22 de eşantioane (nr. 64-85). În total *Catalogul* cuprinde un număr de 85 de elemente constitutive sau eşantioane, iar dintre acestea unele sunt compuse din două sau mai multe fragmente fizice. În cazul formei C = boluri cu coaste (*Rippenschalen*), am considerat de cuviință că ele trebuie prezentate în două subgrupe: I Bicrome; II Monocrome. Fiecare eşantion inclus numeric în *Catalog* dispune de o fișă elaborată pe baza următoarelor rubrici:

Anul și condițiile de descoperire. În cazul în care unele fragmente provin din săpături arheologice am menționat: punctul, secțiunea, caroul, groapa, adâncimea, stratul etc., așa cum sunt ele indicate de marcajul piesei respective sau cum sunt notate în carnetele de șantier. Multe fragmente nu dispun însă de date complete sau, cel puțin, satisfăcătoare. În aceste condiții am prezentat numai anul descoperirii și numele autorului cercetărilor arheologice din acel an, fără alte precizări.

¹³¹ Și în cazul descoperirilor monetare se constată că perioada de până la domnia lui Vespasian (inclusiv) este cea mai bine reprezentată în 14 din cele peste 18 stațiuni geto-dacice din țară analizate de V. Mihăilescu-Bîrliba, *Moneda și datarea complexelor arheologice, în Carpica, XXIII/1. Volum omagial Vasile Pârvan*, Iași, 1992-1993, p. 194.

¹³² În legătură cu unele drumuri comerciale ce sfârșeau sau începeau în nordul Mării Negre, vezi Eggers 1951, p. 70; Kröpotkin 1970, p. 159, fig. 16; Glodariu 1974, p. 110-112.

¹³³ Glodariu 1974, p. 111, 121-122.

¹³⁴ O repunere în discuție, recentă, a rolului și prezenței sarmaților și romanilor în zona Dunării de Jos în secolul I d. H., vezi la Harhoiu 1993, în special p. 48-50.

Numărul de inventar. Menționăm că majoritatea pieselor din *Catalog*, dintr-un motiv sau altul, nu mai posedă numere de inventar, în timp ce numerele marcate pe unele fragmente reprezintă o evidență care nu corespunde situației contemporane. În unele cazuri numerele de inventar sunt ilizibile.

Descrierea piesei. Am procedat la o descriere morfologică a fiecărui exemplar, evidențiind trăsăturile și caracteristicile care permit, alături de datele fizico-chimice minime, ca și de observațiile privind tehnicile de producere și prelucrare, o încadrare a fragmentului respectiv în una din formele menționate în structura *Catalogului* (acolo unde este cazul).

Dimensiunile. Am considerat că este util să oferim cât mai multe detalii în acest sens chiar și în spațiul afectat descrierii piesei. Astfel, am prezentat, în cazul în care a fost posibil, următoarele repere: diametrul buzei, diametrul fundului, diametrul maxim, grosimea sticlei, înălțimea, lungimea și lățimea fiecărei piese din *Catalog*, în funcție de situația specifică.

Referințe tipologice și bibliografice. Pentru încadrarea tipologică a majorității exemplarelor studiate am avut în vedere, orientativ, repertoriul de forme elaborat de C. Isings în 1957. Acest fapt explică prezența lucrării amintite în fruntea listei bibliografice aferente fiecărei forme sau tip în parte. Pentru ilustrarea grafică, în textul *Catalogului*, a formelor integrale sesizate la Poiana, am apelat la reproducerea acestora fie din lucrarea deja amintită (ISINGS 1957), fie din altele consacrate. Dacă vreuna dintre piesele prezente în *Catalog* a mai fost menționată sau prezentată în lucrările de specialitate mai vechi am specificat acest lucru.

Datare și proveniență (centre și zone de producție). Datorită faptului că, prin natura împrejurărilor, nu beneficiem în cazul sticlăriei de la Poiana de notații și evidențe stratigrafice exacte și viabile, pentru majoritatea eșantioanelor, a trebuit să alegem o cale de mijloc. Singura soluție, prin care mai puteam recupera sub raport științific materialul vitric rezultat din săpăturile efectuate de-a lungul a peste jumătate de secol în această stațiune arheologică, a rămas aceea de a raporta prezentul lot de descoperiri la altele similare, ca structură și forme, dar care au beneficiat de date exacte și de observații permanente și avizate, grație unor autorități științifice în domeniu. Așa se face că datările și considerațiile privind originea sau identificarea centrelor de producție a unor forme de vase prezente în *Catalog* s-au făcut cu prudența care se impune în astfel de situații. Cu toate acestea am căutat, pe cât ne-a stat în putință, să optăm pentru acele puncte de vedere care ni s-au părut a fi mai apropiate de realitățile evidențiate de însuși materialul studiat.

Ilustrația. *Catalogul*, deși are ca bază de constituire criterii selective, este prevăzut cu ilustrație grafică pentru fiecare piesă ce îl compune și, în unele cazuri, cu reproduceri fotografice. Desenele, ca și fotografiile, au fost executate la scara 1/1 și au fost introduse în planșe ca atare.

Prezentăm, în final, lista abrevierilor cu caracter tehnic folosite în alcătuirea *Catalogului* și structura acestuia.

ABREVIERI FOLOSITE ÎN CATALOG: aprox. – aproximativ; D.b. = diametrul buzei; D.f. = diametrul fundului; D. max. = diametrul maxim; Ex. = exemplarul; F. n. i. = fără număr de inventar; Frag. = fragmentul; g. = grosimea (sticlei); H. = înălțimea; L = lungimea; l = lățimea; Nr. inv. = numărul de inventar; sect. = secțiunea.

STRUCTURA CATALOGULUI

FORME IDENTIFICATE

A Alabastron: nr. 1 = 1 ex.	I Pahare cu decor vegetal în relief: nr. 34 – 41 = 8 ex.
B Boluri simple, deschise: nr. 2 = 1 ex.	J Cupe cu canelură verticală: nr. 42, 43 = 2 ex.
C Boluri cu coaste:	K Pahare cu decor polifațetat: nr. 44 = 1 ex.
I Bicrome: nr. 3 – 8 = 6 ex.	L Pahare cu picior plat și buza evazată: nr. 45 – 49 = 5 ex.
II Monochrome: nr. 9 – 19 = 11 ex.	M Unguentarii (balsamarii): nr. 50 – 56 = 7 ex.
D Boluri adânci, de mici dimensiuni: nr. 20, 21 = 2 ex.	N Recipiente prismatice: nr. 57 – 59 = 3 ex.
E Boluri cu coaste subțiri: nr. 22 – 27 = 6 ex.	O Platouri: nr. 60, 61 = 2 ex.
F Boluri cu ramă exterioară: nr. 28, 29 = 2 ex.	P Rondele de joc: nr. 62, 63 = 2 ex.
G Căni „modioli”: nr. 30 = 1 ex.	
H Pahare cu inscripție („sidoniene”): nr. 31 – 33 = 3 ex.	

FORME INCERTE SAU NEDETERMINATE

Q *Buze*: nr. 64, 65 = 2 ex.
R *Funduri*: 66 - 72 = 7 ex.

S *Toarte*: nr. 73 - 76 = 4 ex.
T *Diverse*: nr. 77 - 85 = 9 ex.

FORME IDENTIFICATE

A. *Alabastron*.

Nr. 1. 1928; fără precizări. Nr. inv. ilizibil.

Fragment din jumătatea inferioară a unui *alabastron*, desprins aproximativ din zona diametrului maxim al vasului. Din decor se observă șase benzi de pastă galbenă, opacă, dispuse paralel, orizontal. În colțul din stânga sus al fragmentului s-a păstrat un segment din registrul decorativ superior cu unul dintre „dinți” îndreptat în jos. Sticla este de culoare albastră-verzuie, semiopacă și conține multe impurități, mai ales pe fața interioară. Urmele de prelucrare sunt evidente. Vasul a fost realizat prin modelare pe un miez de argilă nisipoasă.

H = 3,8 cm; l = 3,3 cm; D.max. = aprox. 4 cm; g. = 0,3-0,4 cm.

HAYES 1975, p. 13-14, nr. 27, 30, pl. 2; ANDRIEȘESCU 1924, p. 88, nr. 263, 264; FILARSKA 1952, p. 71-72, nr. 29, pl. VI, nr. 3; SANIE 1973, p. 430, pl. 14, nr. 4; MIKULČIĆ 1974, p. 191, pl. I, A; SANIE 1981, p. 68; STEPI 1989, p. 363, pl. 58, nr. 23.

Secolul II î. de H. - începutul secolului I d. H. Bazinul răsăritean al Mării Mediterane. Pl. I/1; X/7.

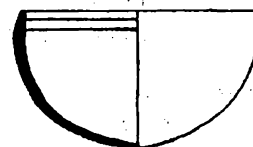
B. *Boluri simple, deschise*.

Nr. 2. 1926; săpături Gh. Ștefan. F.n.i.

Fragment din partea superioară a unui bol deschis, cu pereții masivi. Forma vasului a fost semisferică iar buza este rotunjită la exterior prin polizare. Sub buză, la 0,5 cm în interior, sunt incizate, relativ adânc, două șanțuri paralele. Pe ambele fețe sunt urme de polizare (rotativă la interior) și șlefuire. Sticla este de culoare gălbuie, semitransparentă, de bună calitate, fără bule de aer în structură. Turnare în tipar.

H = 3,2 cm; l = 3 cm; g = 0,5-0,6 cm.

HAYES 1975, p. 18, nr. 40, 41, fig. 1, pl. 3; SALDERN 1962, p. 6, nr. 2b, pl. 8. Sfârșitul secolului II î. de H. Produs siro-palestinian. Pl. I/2, X/5.

C. *Boluri cu coaste*.

I BICROME

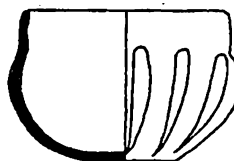
Nr. 3. 1926; săpături Gh. Ștefan. F.n.i.

Fragment din buza și pereții unui bol, cu trei coaste bine profilate la partea superioară, care scad ca lățime spre bază. Distanța dintre coaste este de

1,2 - 1,8 cm. Se observă urme de polizare pe buză și în interior. Matrice de culoare albastru închis cu benzi neregulate de alb opac. Sticlă translucidă. Turnare - presare.

H = 5,7 cm; l = 8 cm; D.b. = aprox. 18 cm; g. = 0,2 - 0,5 cm.

ISINGS 1957, forma 3b; KISA 1908, p. 526-527, fig. 214, 215; EGGERS 1951, p. 81-82, nr. 91, pl. 14, 181; GLASS 1957, p. 81, nr. 127; FREMERSDORF 1961, p. 38, pl. 53, nr. 1, 10; FILARSKA 1962, p. 93-94, nr. 136-139; SOROKINA 1962, p. 215-217, fig. 2, nr. 5, fig. 5, nr. 1-6; SOROKINA 1967, p. 77, fig. 3, nr. 16; ISINGS 1971, p. 74, nr. 63, 64, fig. 18; GLODARIU 1974, p. 246, nr. 11, pl. XLVIII, 1-4; ŠUBIĆ 1974, p. 46-47, fig. 64; HAYES 1975, p. 27, nr. 77, 78, pl. 6; VAN LITH 1977, p. 17, nr. 12, 13; VAN LITH 1978-1979, p. 14-15, forma 2, fig. 1, 2; KRASKOVSKA 1981, p. 378, fig. 1, nr. 2; KOLTES 1982, p. 16, nr. 11, pl. 1; GLAS 1988, p. 51, nr. 27; KADEEV-SOROČAN 1989, p. 37, fig. 16, nr. 1; STERNINI 1991, p. 155, nr. 629. Prima jumătate a secolului I d. H. Produs italic sau alexandrin. Pl. I/3; X/6.

Nr. 4. 1926; săpături Gh. Ștefan. F.n.i.

Fragment de buză și pereți, cu două coaste bine profilate la partea superioară și care scad ca lățime spre bază. Distanța dintre coaste este de 1,2 - 1,5 cm. Urme de polizare pe buză și în interior. Matricea are culoarea albastru închis, translucidă, cu benzi, spiralate de alb opac. Turnare - presare.

H = 6 cm; l = 6 cm; D.b. = aprox. 17 cm; g = 0,3 - 0,4 cm.

Pentru analogii vezi nr. 3.

Prima jumătate a secolului I d. H. Produs italic sau alexandrin. Pl. I/4; X/1, 3.

Nr. 5. 1926; săpături Gh. Ștefan. F.n.i.

Fragment de fund. La exterior se observă porțiuni din partea inferioară a trei coaste având o distanță de 1,2 cm între ele. La interior sunt vizibile urme de polizare rotativă. Matrice de sticlă albastru închis, translucidă, cu benzi de culoare alb opac, neregulate. Nu este exclus ca fragmentul să fi făcut parte din același vas cu nr. 4. Turnare - presare.

L = 5,5 cm; l = 2,4 cm; g = 0,3 cm.

Pentru analogii vezi nr. 3.

Prima jumătate a secolului I d. H. Produs italic sau alexandrin. Pl. II/1; X/9.

Nr. 6. 1927; fără precizări. Nr. inv. 333.

Fragment de fund. La exterior se observă partea inferioară a patru coaste ce converg spre centru. La interior sunt urme de polizare rotativă și două cercuri superficial gravate în zona diametrului maxim al fundului. Matrice de culoare albastră, translucidă, cu benzi spiralate de alb opac. Turnare - presare.

L = 5,6 cm; l = 4,5 cm; g = 0,4 cm.

Exemplarul a fost publicat de VULPE 1933, p. 324-325, fig. 105, nr. 54.

Pentru analogii vezi nr. 3.

Prima jumătate a secolului I d. H. Produs italic sau alexandrin. Pl. II/4; X/4.

Nr. 7. 1949; secț. H, la 1,40-1,60 m adâncime (fără alte precizări). Nr. inv. 692.

Fragment de perete cu o coastă. Urme de polizare pe suprafața interioară. Matrice de sticlă albastră, translucidă, cu benzi neregulate de alb opac. Turnare-presare.

H = 2 cm; l = 1,5 cm; g = 0,3 cm.

Pentru analogii vezi nr. 3.

Prima jumătate a secolului I d. H. Produs italic sau alexandrin Pl. II/2.

Nr. 8. 1950; secț. I, caroul 2-6. F.n.i.

Fragment de perete cu porțiuni din două coaste. Urme de polizare pe suprafața interioară. Matrice de sticlă albastră, translucidă, cu dungii neregulate de alb opac. Turnare-presare.

H = 1,5 cm; l = 2,3 cm; g = 0,3-0,4 cm.

Pentru analogii vezi nr. 3.

Prima jumătate a secolului I d. H. Produs italic sau alexandrin. Pl. II/3.

II MONOCROME

Nr. 9. 1926; săpături Gh. Ștefan. F.n.i.

Fragment de buză și perete cu două coaste bine profilate. Distanța dintre coaste este de 0,5 cm. Urme de polizare pe buză. În interior, la 0,1 cm sub marginea buzei, se află o șanțuire îngustă. Bolul a fost confecționat din pastă albă, opacă, cu aspect de faianță. Turnare - presare.

H = 4 cm; l = 4,5 cm; D.b. = aprox. 15 cm; g = 0,2-0,3 cm.

ISINGS 1957, forma 3a; VAN LITH 1977, p. 17, nr. 15, p. 21-22, notele 100-103, pl. 1, nr. 15; VAN LITH 1978-1979, p. 15, forma 4, fig. 1, 4.

Secolul I d. H. Bazinul estic al Mediteranei (?). Pl. II/5; XI/7.

Nr. 10. 1926; săpături Gh. Ștefan. F.n.i.

Fragment de buză și perete cu trei coaste puternic profilate. Distanța dintre coaste este de 1-1,5 cm. Buză și interiorul vasului au fost polizate. Pastă albă, opacă, cu aspect de faianță. Turnare - presare.

H = 5,3 cm; l = 8,5 cm; D.b. = aprox. 16 cm; g = 0,3-0,4 cm.

ISINGS 1957, forma 3b; VAN LITH 1977, p. 17, nr. 15, p. 21-22, notele 100-103, pl. 1, nr. 15; VAN LITH 1978-1979, p. 15, forma 5, fig. 1, 5.

Secolul I d. H. Bazinul estic al Mediteranei (?). Pl. II/8; XI/2.

Nr. 11 a și b. 1949; secț. H, la 2,10 m adâncime (fără precizări). Nr. inv. 695.

Doă fragmente din partea inferioară și din peretele aceluiași bol. Distanța dintre coaste este de 0,5-1 cm. Urme de polizare pe suprafața interioară. Pastă albă, opacă, cu aspect de faianță. Turnare - presare.

Frag. a: L = 3,1 cm; l = 2,7 cm; g = 0,4-0,5 cm.

Frag. b: H = 3,1 cm; l = 2,7 cm; g = 0,3 cm.

ISINGS 1957, forma 3. Pentru analogii vezi nr. 9.

Conform situației stratigrafice se poate data la începutul secolului I d. H. Bazinul estic al Mediteranei (?). Pl. II/6-7.

Nr. 12 a-d. 1926; săpături Gh. Ștefan. F.n.i.

Patru fragmente din partea inferioară și pereții aceluiași vas. Pe fața interioară a fragmentelor a și b, de la fundul bolului, se observă două benzi concentrice, polizate, dinspre care se desfac coastele. Fragmentele c și d prezintă porțiuni bine reliefate din câte o coastă. Urme de polizare rotativă și șlefuire. Sticlă de culoare albastru cobalt. Turnare – presare.

Frag. a + b: L = 5,5 cm; l = 3 cm; g = 0,2 – 0,4 cm.

Frag. c: H = 2,5 cm; l = 1,9 cm; g = 0,4 cm.

Frag. d: H = 1,7 cm; l = 2,1 cm; g = 0,3 cm.

ISINGS 1957, forma 3; EGGERS 1951, p. 178, anexa 82, tip. 182, pl. 14, harta 49; FREMERSDORF 1961, p. 39, pl. 55; SALDERN 1962, p. 6-7, nr. 4a, pl. 5, fig. 4; SOROKINA 1962, p. 215-217, fig. 2, nr. 4, fig. 3, nr. 3, 4, fig. 5, nr. 1-6; SOROKINA 1967, p. 79, fig. 5, nr. 10, 11; ALARÇAO 1971, p. 30, 33-34, nr. 18, 20, pl. II; KUNINA-SOROKINA 1972, p. 156, fig. 5, nr. 11; GLODARIU 1974, p. 246, nr. 11, pl. XLVIII, 8, 12, 13; VAN LITH 1977, p. 18, nr. 23-34; SOROKINA 1978, p. 269, fig. 2, nr. 5; VAN LITH 1978-1979, p. 26, nr. 56, 61; KRASKOVSKA 1981, p. 378, fig. 1, nr. 3; KOLTES 1982, p. 20, nr. 35; GLAS 1988, p. 52, nr. 28; MATEI 1988-1989, p. 125, fig. 3, nr. 1, 2; KADEEV – SOROČAN 1989, p. 37, fig. 16, nr. 1; STERNINI 1991, p. 155, nr. 627.

Prima jumătate a secolului I d. H. Produs italic sau siro-palestinian. Pl. II/9-11.

Nr. 13. 1927; fără precizări. Nr. inv. 7487.

Fragment din buza și pereții unui bol, cu patru coaste puternic profilate, înclinate ușor către dreapta și aflate la o distanță de 1,5-2 cm între ele. Buza are serioase urme de „polizare prin foc” *fire-polished*, iar interiorul de polizare rotativă. Către fund se distinge șanțul unui cerc polizat mai profund, în scop decorativ. Sticlă verzuie, translucidă, cu puține bule de aer și irizații violacee. Turnare – presare.

H = 4,8 cm; l = 8,2 cm; D.b. = 12 cm; g = 0,2-0,4 cm.

ISINGS 1957, forma 3b; VULPE 1933, p. 324-325, fig. 105, nr. 56; EGGERS 1951, p. 178, anexa 82, pl. 14, tip 183, harta 49; FILARSKA 1952, p. 79, nr. 36, pl. VII, nr. 5; HARDEN 1958, p. 157, fig. 79, nr. 1; MAJEWSKI 1960, p. 135, nr. 57, pl. X, C; FREMERSDORF 1961, p. 39-40, pl. 56, 57; VANDERHOEVEN 1961, p. 10-11, nr. 1-3; SALDERN 1962, p. 7, nr. 4b; SOROKINA 1962, p. 215-217, fig. 2, nr. 4, fig. 3, nr. 3, 4, fig. 5, nr. 1-6; DOPPELFELD 1966, p. 31, pl. 9; SOROKINA 1967, p. 79, fig. 5, nr. 10, 11; BUCOVALĂ 1968, p. 37, nr. 28; ALARÇAO 1971, p. 30-31, nr. 17-19, pl. II; ISINGS 1971, p. 19-20, nr. 50-53, fig. 11, p. 74-77, nr. 65-135; YACOUB 1971-1972, p. 58, nr. 1, fig. 41; KUNINA-SOROKINA 1972, p. 156, fig. 5, nr. 11; BIERNACKI-FILARSKA 1973, p. 138, pl. X, nr. 1, pl. XI, nr. 1; DAMEVSKI 1974, p. 69, pl. VII, nr. 3; GLODARIU 1974, p. 246, nr. 11, pl. XLVIII, 10, pl. XLIX, 11, p. 247, nr. 12, p. 3; GROSE 1974, p. 37, nr. 6, 7; KASTENBEIN 1974, p. 164, fig. 275 A, B, fig. 276 A-C; ŠUBIC 1974, p. 43, nr. 40, fig. 7; HAYES 1975, p. 20-21, nr. 50-54, fig. 2; VAN LITH, 1977, p. 18-20, nr. 35-40; VAN LITH 1978-1979, p. 15, forma 5a, p. 23-30; KRASKOVSKA 1981, p. 378-379; SANIE 1981, p. 68; KOLTES 1982, p. 17-20; BUCOVALĂ 1984, p. 60-61, nr. 2, fig. 4; MINCEV 1984, p. 7, 15, tip. I, pl. I; MATEI 1988-1989, p. 125, fig. 3, nr. 1, 2; STERNINI 1991, p. 151-156; SANIE 1992, p. 94, pl. XIV, nr. 10.

A doua jumătate a secolului I d. H. Produs siro-palestinian sau italic. Pl. III/3; XI/1.

Nr. 14. 1950; secț. L, caroul 11-48, la adâncimea de 0,60 – 0,80 m. F.n.i.

Fragment de buză și pereți aparținând unui bol de mari dimensiuni. Se păstrează două coaste foarte puternic profilate, având o lățime de 2 cm la partea superioară. Buza are o înălțime de 1,3 cm și prezintă urme de „polizare prin foc” (*fire-polished*). La interior sunt slabe urme de polizare rotativă. Coastele sunt înclinate ușor spre dreapta. Sticlă semitransparentă, albastruie, fără bule de aer, cu foarte slabe irizații. Turnare – presare.

H = 7,9 cm; l = 8 cm; D.b. = aprox. 22 cm; g = 0,3-0,5 cm.

Pentru analogii vezi numărul 13.

A doua jumătate a secolului I d. H. Produs siro-palestinian sau italic. Pl. III/1; XI/4.

Nr. 15. 1928; fără precizări. F.n.i.

Fragment din pereții unui bol pe care se mai păstrează un segment dintr-o coastă bine profilată. Urme de polizare rotativă la interior. Sticlă albastruie, translucidă. Turnare – presare.

H = 3,4 cm; l = 3,3 cm; g = 0,25 cm.

Pentru analogii vezi nr. 13.

A doua jumătate a secolului I d. H. Produs siro-palestinian sau italic. Pl. III/2.

Nr. 16, 1930; fără precizări. F.n.i.

Fragment din pereții unui bol cu porțiune de coastă bine profilată. Către partea inferioară a fragmentului sunt vizibile două șanțuri polizate, ca element de decor. Sticlă încoloră, transparentă, fără bule de aer. Turnare - presare.

H = 4,8 cm; l = 3 cm; g = 0,2-0,3 cm.

Pentru analogii vezi nr. 13.

A doua jumătate a secolului I d. H. Produs siro-palestinian sau italic. Pl. III/7.

Nr. 17, 1950; secț. L, caroul 14-41, la 0,80 m adâncime. F.n.i.

În carnetul de șantier nr. 8/1950, p. 66, figurează desenul pe care îl reproducem și mențiunea: „Fragment de sticlă de culoare verde cu o coastă în relief”. Turnare - presare.

Nu se cunosc dimensiunile.

Pentru analogii vezi nr. 13.

Probabil a doua jumătate a secolului I d. H. Produs siro-palestinian sau italic (?). Pl. III/4.

Nr. 18, 1951; secț. L - J, la 0,50 m adâncime. F.n.i.

În carnetul de șantier nr. 5/1951, p. 64, se află desenul pe care îl reproducem și mențiunea sumară „culoare albă-albăstruie cu dungi groase în relief”.

Nu se cunosc dimensiunile.

Pentru analogii vezi nr. 13.

A doua jumătate a secolului I d. H. Produs siro-palestinian sau italic. Pl. III/5.

Nr. 19, 1950; secț. L, caroul 8-42. F.n.i.

În carnetul de șantier nr. 8/1950, p. 38 se află desenul reprodus de noi și mențiunea lapidară „bucată de sticlă”. Se observă un segment de coastă pe un perete de bol.

Desenul din carnet a fost executat la scara 1: 1, ceea ce înseamnă că fragmentul avea H = 3,5 cm și l = 2,5 cm. Nu deținem datele necesare pentru a încadra tipologic și cronologic fragmentul, se pare, astăzi dispărut. Pl. III/6.

D. Boluri adânci, de mici dimensiuni.

Nr. 20, 1926; săpături Gh. Ștefan. F.n.i.

Fragment de perete aparținând zonei de curbură a diametrului maxim al unui bol adânc. În partea inferioară a fragmentului se observă o bandă îngustă polizată. Suprafața exterioară este puternic șlefuită. Sticla are culoare albastru-cobalt, este semitransparentă și are puține bule de aer în structură. Suflare liberă.

H = 3 cm; l = 3,9 cm; g = 0,2 - 0,35 cm.

ISINGS 1957, forma 12; FREMERSDORF 1958, p. 36-37, pl. 94; HARDEN 1958, p. 158, nr. 10, fig. 79; VANDERHOEVEN 1961, p. 18-21, nr. 14-16; DOPPELFELD 1966, p. 39, pl. 31; ALARÇAO 1967, p. 4, nr. 5, pl. 1; D'ESOURAC - DOISY 1967, fig. 29; ALARÇAO 1968, p. 30, nr. 69, pl. II; BUCOVALĂ 1968, p. 38, nr. 30, 31; ENNABLI 1971-1972, p. 76, nr. 24, fig. 57; KUNINA-SOROKINA 1972, p. 153, fig. 3, nr. 11, p. 160, fig. 6, nr. 38, 54; PETRU 1972, p. 55, pl. XXXV, nr. 23, 24, p. 62, pl. XLII, nr. 10, p. 166, pl. VIII, nr. 17, p. 169, pl. CXIV, nr. 3; HAYES 1975, p. 56, nr. 132, fig. 3; VAN LITH 1977, p. 23-27, nr. 45-73, p. 55, nr. 335-337; VAN LITH 1978-1979, p. 38-49, nr. 139-188, fig. 14, 16, 18, pl. 7; MINCEV 1984, tip. IV, p. 16, nr. 5, pl. II; GLUŠCEVIĆ 1986, p. 264, formă 8, pl. 4, nr. 2-5; STERNINI 1991, p. 131-136, nr. 536-550, pl. 50, nr. 277-280, pl. 51, nr. 281-286.

Secolul I d. H. Nu ne putem pronunța în legătură cu un anumit centru sau areal de producție datorită largii răspândiri geografice a exemplarelor aparținând acestei forme. Pl. IV/1.

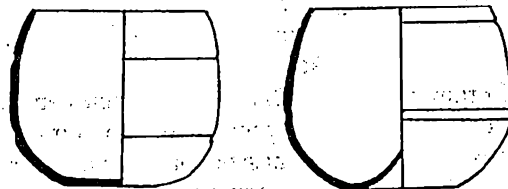
Nr. 21, 1926; săpături Gh. Ștefan. F.n.i.

Fragment din pereții unei cupe sau bol adânc. Nu prezintă urme de șlefuire la exterior sau de polizare. Sticla este transparentă, cu o foarte slabă tentă verzuie și are bule mici și albicioase în structură. Suflare liberă.

H = 2 cm; l = 2 cm; g = 0,3-0,45 cm.

Pentru analogii vezi nr. 20.

Secolul I d. H. Pl. IV/2.

E. Boluri cu coaste subțiri.

Nr. 22. 1926; săpături Gh. Ștefan. Nr. inv. 2716 (?).

Fragment din jumătatea superioară a unui bol cu pereți și coaste subțiri. Se păstrează segmente din șapte coaste fragile. Buza este evazată și polizată fin. Pe umeri, până aproape de buză, s-a aplicat prin înfășurare un fir subțire de pastă albă, opacă. Sticlă de culoare albastru închis, semitransparentă cu bule mici de aer în structură. Suflare în tipar.

H = 3,8 cm; l = 13,5 cm; D.b. = 8 cm; g = 0,1-0,3 cm.

ISINGS 1957, forma 17; EGGERS 1951, p. 178, anexa 83, pl. 14, tip. 184; FREMERSDORF 1961, p. 40-41, pl. 61-64; SOROKINA 1962, p. 216, fig. 2, nr. 6, 6a; BRAAT 1963, p. 106, pl. XXXIV, fig. 1, nr. 8; DOPPELFELD 1966, p. 31, pl. 10; BUCOVALĂ 1968, p. 39-40, nr. 32; SOROKINA 1969; PETRU 1972, p. 167, pl. CIV, fig. 12; DAMEVSKI 1974, p. 73, pl. I, fig. 3; GLODARIU 1974, p. 246, nr. 11, pl. XLVIII, 6, 7; GROSE 1974, p. 39, nr. 13, fig. 3; PETRU 1974, p. 34, pl. XI, fig. 1, 4; HAYES 1975, p. 153, nr. 636, pl. 40; VAN LITH 1977, p. 29-38, nr. 85-88, pl. 3, 85; SOROKINA 1978, p. 269, fig. 2, nr. 4; KUNINA 1984, p. 152-153, fig. 6-9; MINCEV 1984, p. 15, tip II, pl. I; STERNINI 1991, p. 156-157, nr. 638-640, pl. 58, nr. 327; SANIE 1992, p. 94, pl. XI, nr. 6.

Primele trei pătrimi ale secolului I d. H. Produs nord-italic. Pl. IV/4; XI/3.

Nr. 23. 1928; fără precizări. Nr. inv. 137.

Fragment de buză și umeri aparținând unui bol. În partea de jos se observă capetele superioare a două coaste subțiri. Buza nu este finisată. Pe corp, până sub buză, sunt dispuse paralel, fire subțiri de culoare alb opac. Sticlă albastră, translucidă, cu irizații și aspect mat la exterior. Suflare în tipar.

H = 3 cm; l = 4 cm; D.b. = aprox. 8 cm; g = 0,2-0,3 cm.

Pentru analogii vezi nr. 22.

Primele trei pătrimi ale secolului I d. H. Produs nord-italic. Pl. IV/6; XI/12.

Nr. 24. 1949; secț. H₁, taluz sudic, caroul 9, groapa 62, la 2 m adâncime. Nr. inv. 981.

Fragment de fund de bol pe care se observă dungi ondulate de culoare alb opac, dispuse paralele, în manieră cunoscută, specifică vaselor de tip *Zarte Rippenschalen*. Sticla este de culoare brună, semitransparentă. Suflare în tipar.

L = 4 cm; l = 2,2 cm; g = 0,1 cm.

Pentru analogii vezi nr. 22.

Primele trei pătrimi ale secolului I d. H. Produs nord-italic. Pl. IV/7.

Nr. 25. 1950; secț. KF. F.n.i.

Fragment din umărul unui bol cu capătul superior al unei coaste subțiri. Nu sunt urme de pastă albă opacă, vasul fiind probabil monocrom, ceea ce nu constituie o excepție în cazul formei respective. Sticla este de culoare albastru-cobalt, transparentă. Suflare în tipar.

H = 2,5 cm; l = 2,5 cm; g = 0,1-0,3 cm.

Pentru analogii vezi nr. 22.

Primele trei pătrimi ale secolului I d. H. Produs nord-italic. Pl. IV/5.

Nr. 26. 1949; secț. H. F.n.i.

Fragment de mici dimensiuni aparținând pereților unui bol pe care se mai conservă o porțiune de coastă subțire fără urme de alb opac. Sticlă de culoare galben-brun. Suflare în tipar.

H = 2 cm; l = 1,2 cm; g = 0,1 cm.

Pentru analogii vezi nr. 22.

Primele trei pătrimi ale secolului I d. H. Produs nord-italic. Pl. IV/3.

Nr. 27. 1950; secț. L, caroul 5. F.n.i.

În carnetul de șantier nr. 8/1950, la p. 83, se află desenul prezentat de noi și mențiunea succintă: „Fragment de sticlă cu dungi albe”. Suflare în tipar.

Nu cunoaștem dimensiunile.

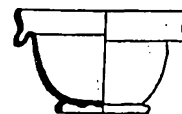
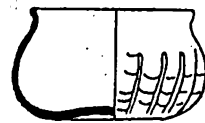
Pentru analogii vezi nr. 22.

Primele trei pătrimi ale secolului I d. H. Produs nord-italic. Pl. IV/9.

F. Boluri cu ramă exterioară.

Nr. 28. 1926; săpături Gh. Ștefan. F.n.i.

Fragment de bol cu buza puternic trasă spre exterior. La 1,3 cm sub buză se află o ramă produsă de un fald al pereților având o lățime de 0,6 cm și care a generat în

interiorul vasului un canal circular. Buza este rotunjită. Sticla din care a fost realizat vasul este transparentă cu tentă ușor verzuie, fără bule de aer în structură. Suflare liberă.

H = 3,1 cm; l = 8,3 cm; D.b. = 10 cm; g = 0,1-0,2 cm.

ISINGS 1957, forma 69; FILARSKÁ 1952, p. 84-85, nr. 43, pl. X, nr. 2; VANDERHOEVEN 1961, p. 96-97, nr. 106; ENNABLI 1971-1972, p. 76, nr. 27, fig. 59; KUNINA-SOROKINA 1972, p. 153, fig. 4, nr. 14; PETRU 1972, p. 151, pl. XII, 17, p. 154-155, pl. XXVII, nr. 2, 6; POCZY 1972, fig. 2, nr. 14; DAMEVSKI 1974, p. 65, pl. IX, nr. 4; GROSE 1974, p. 44-45, nr. 27, 33, fig. 5; PETRU 1974, pl. III, nr. 4, 5, 6; ŠUBIC 1974, p. 44, nr. 47, pl. VI, nr. 48; HAYES 1975, p. 80, nr. 295, fig. 9; VAN LITH 1977, p. 55, nr. 338, pl. 5; BALUȚĂ 1979, p. 198, pl. IV, 9; STERNINI 1991, p. 168-170, nr. 713-722, pl. 60, nr. 348-355.

A doua jumătate a secolului I – secolul II d. H. Produs siro-palestinian sau italic. Pl. IV/10; XI/5.

Nr. 29. 1928; fără precizări. Nr. inv. 144.

Fragment de buză aparținând unui bol cu o ramă întoarsă, ca un fald, situată la 1,8 cm sub linia buzei. Rama are o lățime de 0,5 cm. Buza, aproape verticală, are jumătatea superioară îngroșată și rotunjită. Sticlă de culoare oliv cu irizații albastre. Suflare liberă.

H = 2,2 cm; l = 3,4 cm; g = 0,2-0,3 cm.

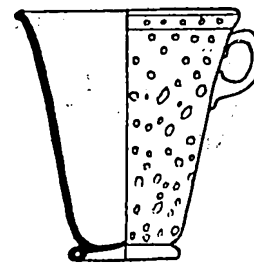
Pentru analogii vezi nr. 28.

A doua jumătate a secolului I – secolul II d. H. Produs siro-palestinian sau italic. Pl. IV/8.

G. Căni „Modioli”.

Nr. 30. 1987; secț. N₁, taluzul estic, la 1,60 m adâncime. F.n.i.

Fragment de buză și pereți aparținând unui vas cu o largă deschidere la partea superioară. Buza este mult trasă spre exterior apoi înălțată aproape vertical, lăsând astfel impresia unui profil accentuat. Din pereți se păstrează o mică porțiune cu o cădere oblică spre interior, către baza vasului. Buza are o înălțime de 1 cm, iar muchia ei este relativ ascuțită. Decorul vasului a fost realizat într-o tehnică deosebită.

Prezentăm, ca o digresiune utilă, o descriere sumară a modului în care se produceau astfel de recipiente. Meșterul sticlar pregătea la capătul țevei pentru suflat sticla un nucleu de pastă vitrică având o anumită culoare. Prin suflare el amplifică progresiv volumul acestui nucleu. Atunci când considera de cuviință presăra peste acesta bobite sau firioare de sticlă opacă având, de regulă, culorile alb, galben, violet etc., în vederea obținerii unui efect cromatic contrastant. Ulterior, prin încălzire și răsucirea țevei, particulele de sticlă opacă se topeau și se alungeau datorită rotației rapide imprimată de sticlar țevei. Aceste particule se difuzau astfel în pasta nucleului inițial, dar numai la suprafața exterioară a acestuia, formând un gen de „peliculă” superficială de pete opace, deschise la culoare. În final, dacă era cazul, se proceda la suflarea într-un tipar având forma vasului dorit. Se crea astfel impresia că vasul obținut a fost stropit sau pătat, de unde și expresiile în limbile germană și engleză, care desemnează în literatura de specialitate acest gen de „sticle pătate la exterior”: *Gläser mit buntgefleckter Oberfläche* sau *Blobbed vessels* ori *Splashed wares*. De multe ori, din necunoaștere sau neatenție, acest gen de „sticlă pătată” este confundat cu vasele de tip *millefiori* sau „sticlă mozaic” și „sticlă marmorată”, pe care, de altfel, căuta să le imite și să le continue în secolul I d. H., ca și după aceea. Este vorba însă despre tehnici de obținere și decor cu totul diferite. Perioada de înflorire a „sticlei pătate” se plasează în a doua treime a secolului I d. H. Fragmentul de la Poiana provine, fără îndoială, de la o cană de tip *modiolus*. Vase aparținând acestei forme au fost realizate în genul „sticlei pătate”, din pastă de culoare albastru închis, decorată la exterior cu pete de alb opac, ca în cazul de față. Pe muchia buzei, ca decor sau ca semn distinctiv al atelierului, a fost trasată o bandă continuă de alb opac. Sticla este de bună calitate, de culoare albastru închis, translucidă. Suflare în tipar.

H = 3,1 cm; l = 9,6 cm; D.b. = aprox. 14 cm; g = 0,2-0,35 cm.

Bibliografia pe care o cităm în continuare vizează atât forma vasului, cât și tehnica obținerii „sticlei pătate”: ISINGS 1957, forma 37; Glass 1957, p. 48, fig. 158; SOROKINA 1962, p. 218, fig. 6, nr. 1, 2; BRAAT 1963, p. 105, nr. 6 a, b, pl. XXXII, XXXIII; DOPPELFELD 1966, p. 32; SOROKINA 1967, p. 77, fig. 3, nr. 4; PETRU 1972, p. 135, nr. 353, pl. CIV, 16, p. 153, p. XVIII, 15; GROSE 1974, p. 42, 50, nr. 22, fig. 4; HABEREY 1974, p. 101, fig. 3; HARDEN 1974, p. 14, nota 13; LA BAUME 1974, p. 108-110, fig. 2; PETRU 1974, p. 15, pl. III, nr. 2; HAYES 1975, p. 22, nr. 3; VAN LITH 1977, p. 43-45, nr. 121-132; VAN LITH 1978-1979, p. 62-66, 106; KUNINA 1984, p. 147-151, fig. 2; DONCEEL 1987, p. 41, nr. 6, fig. 5; GLAS 1988, p. 101-102, pentru decor vezi p. 111, nr. 44.

A doua treime a secolului I d. H. Produs italic. Pl. V/1; X/10.

H. Pahare cu inscripție („sidoniene”).

Nr. 31 a și b. 1987; secț. N₁, caroul 5, metrul 2, la 0,60 m adâncime. F.n.i. Două fragmente, a și b, din pereții unui pahar cilindric aparținând așa-numitului tip „romano-sirian” sau „sidonian”, studiat cu ani în urmă de D. B. Harden. Aceste pahare, fără picior, cu pereți cilindrici, au un decorație specific pe care îl descriem succint. În treimea superioară a vasului (care de regulă avea înălțimea între 7-9 cm), se află, sub buză, două brâuri paralele și în relief, iar imediat sub ele un registru cu ramuri de palmier ordonate în direcții opuse. Aproximativ în zona mediană se desfășoară un alt registru cu o inscripție în limba greacă, în relief, având de regulă, ca și în cazul de față, următorul conținut: „KATAXAIPHE KAI EYΦPAINOY”, ceea ce s-ar traduce prin: „Bucură-te și fi fericit!”. Sub inscripție, în registrul inferior, întâlnim alte două brâuri paralele, în relief, dispuse orizontal, și același motiv decorativ al ramurei de palmier. Pentru mascarea liniilor de contact ale părților componente ale tiparului în care era suflat vasul, pe verticală, a fost plasată ca decor câte o ramură de palmier pentru fiecare linie.

Cele două fragmente de la Poiana aparțin după cum urmează. Fragmentul a este desprins din zona finală a inscripției conservând litera „O” de la (... EYΦPAINO(Y), ca și o mică parte din motivul ramurei de palmier aferentă registrului decorativ superior. Fragmentul b mai păstrează ceva din traseul unuia dintre cele patru brâuri simple. Paharul a fost executat din sticlă de culoare albastru-cobalt prin suflare în tipar.

Frag. a: H = 2,8 cm; l = 2 cm; g = 0,15 cm.

Frag. b: H = 0,7 cm; l = 2 cm; g = 0,1 cm.

HARDEN 1935, p. 171-173, tipul „F”; GLASS 1957, p. 67-69; nr. 94, 95; SOROKINA 1962, p. 229-231, fig. 13, nr. 2 și fig. 14; SOROKINA 1967, p. 77, fig. 2, nr. 17; GROSE 1974, p. 37-38, 50, nr. 8, fig. 1, nr. 8, fig. 2.

Aproximativ jumătatea secolului I d. H. Produs siro-palestinian. Pl. V/2, 5.

Nr. 32. 1928; fără precizări. F.n.i.

Fragment din peretele unui pahar de tip „sidonian”, cu o mică parte din decorul în relief reprezentând ramura de palmier (sau măslin), întâlnit pe registrele inferior și superior al unor astfel de vase (vezi descrierea exemplărilor nr. 31). Sticlă de culoare albastră, transparentă. Suflare în tipar.

H = 1 cm; l = 2,1 cm; g = 0,1 cm.

Pentru analogii vezi numărul 31.

Aproximativ jumătatea secolului I d. H. Produs siro-palestinian. Pl. V/3.

Nr. 33. 1950; secț. L, caroul 4, demontări I. F.n.i.

Unui pahar de tip „sidonian” cu inscripție trebuie să-i aparținut și fragmentul al cărui desen se află în carnetul de șantier din 1950, la pag. 83, nr. 160, unde este și mențiunea sumară: „fragment de sticlă albastră”. Decorul de pe fragmentul desenat și reprodus de noi pare să fie motivul ramurei de palmier (sau măslin) specific acestui tip de pahare (vezi nr. 31).

H = 2 cm; l = 1,5 cm.

Pentru analogii vezi nr. 31.

Aproximativ jumătatea secolului I d. H. Produs siro-palestinian. Pl. V/4.

I. Pahare cu decor vegetal în relief.

Nr. 34. 1928; fără precizări F.n.i.

Fragment din peretele unui pahar conic. Decorul îl constituie două protuberanțe închipuind muguri de lotus, bine conturați. Sticlă de culoare verzuie, transparentă, cu irizații. Suflare în tipar.

H = 4,5 cm; l = 2,2 cm; g = 0,2 cm.

ISINGS 1957, forma 31; GLASS 1957, p. 59, nr. 71, 72; SOROKINA 1962, p. 217, fig. 3, nr. 1, fig. 4; SOROKINA 1967, p. 75, fig. 2, nr. 7, 8; BUCOVALĂ 1968, p. 52, nr. 57; ICONOMU 1968, p. 254, fig. 31; YACOUB 1971-1972, p. 62, nr. 21, fig. 46; KUNINA-SOROKINA 1972, p. 161, fig. 8, nr. 24; PETRU 1972, p. 25, pl. XIII, nr. 21 a; DAMEVSKI 1974, p. 65, pl. XII, 5; GLODARIU 1974, p. 247, 11, nr. 30-32, pl. XLIX; CHIRIAC-BOUNEGRU 1973-1975, p. 99, pl. III, nr. 1; HAYES 1975, p. 48, nr. 83, pl. 7; CĂPITANU 1976, p. 61; GLAS 1988, p. 162, nr. 84; MINCEV 1988, p. 38-39, tip. IV, pl. III, nr. 11; KADEEV – SOROCAN, 1989, p. 28.

A doua jumătate a secolului I – începutul secolului II d. H. Produs siro-palestinian. Pl. V/8.

Nr. 35. 1928; fără precizări. F.n.i.

Fragment de buză și perete de la un pahar ornamentat cu motivul „mugurilor de lotus”; dintre care se observă unul fragmentar, în stânga jos. Paharul avea unele deformări provenind de la tipar, care ulterior au fost polizate. Sticlă verzuie, transparentă. Suflare în tipar.

H = 2,7 cm; l = 1,6 cm; D.b. = aprox. 7 cm; g = 0,2 cm.

Pentru analogii și bibliografie vezi nr. 34.

A doua jumătate a secolului I – începutul secolului II d. H. Produs siro-palestinian. Pl. V/6.

Nr. 36. 1930; fără precizări. F.n.i.

Fragment din buza și pereții unui pahar decorat cu „muguri de lotus”. La 1,5 cm sub buză se află o bandă polizată, iar în dreapta, jos, se mai păstrează o parte dintr-un mugure. O adâncitură verticală marchează linia de îmbinare a părților componente ale tiparului. Sticla este verzuie, transparentă. Suflare în tipar.

H = 3 cm; l = 3,8 cm; g = 0,2 cm.

Pentru analogii și bibliografie vezi nr. 34.

A doua jumătate a secolului I – începutul secolului II d. H. Produs siro-palestinian. Pl. V/9.

Nr. 37. 1949; secț. H, caroul IV nord, la 0,50-0,70 m adâncime. Nr. inv. 974.

Fragment de perete al unui pahar pe care s-au păstrat trei „muguri de lotus”. Sticlă incoloră, transparentă. Suflare în tipar.

H = 4,1 cm; l = 3 cm; g = 0,15 cm.

Pentru analogii vezi nr. 34.

A doua jumătate a secolului I – începutul secolului II d. H. Produs siro-palestinian. Pl. V/11.

Nr. 38. 1950; secț. I, Locuința L. F.n.i.

Fragment din buza și perețele unui pahar decorat cu „muguri de lotus”. Sub buză, la 1,2 cm distanță între ele, se află două borduri paralele și orizontale, ușor înălțate. Sticlă transparentă, incoloră. Suflare în tipar.

H = 3,3 cm; l = 3 cm; g = 0,2 cm.

Pentru analogii vezi nr. 34.

A doua jumătate a secolului I – începutul secolului II d. H. Produs siro-palestinian. Pl. V/7.

Nr. 39. 1950; secț. I, stratul „delta” = V₂ (notația din carnetul de șantier din 1950, p. 33). F.n.i.

Fragment din perețele unui pahar pe care se observă doi „muguri de lotus” bine conturați. Sticla este de bună calitate, are culoare albastru cobalt și este translucidă. Suflare în tipar.

H = 3 cm; l = 4,3 cm; g = 0,25 cm.

Pentru analogii vezi nr. 34.

A doua jumătate a secolului I – începutul secolului II d. H. Produs siro-palestinian. Pl. V/10.

Nr. 40. 1930; fără precizări. F.n.i.

Fragment din perețele unui pahar cu „muguri de lotus” și protuberanțe semisferice. Sticlă verzuie transparentă. Suflare în tipar.

H = 2,7 cm; l = 3,1 cm; g = 0,1-0,2 cm.

Pentru analogii vezi nr. 34.

A doua jumătate a secolului I – începutul secolului II d. H. Produs siro-palestinian. Pl. V/13.

Nr. 41. 1951; secț. L, caroul 14, la 2,10 m adâncime. F.n.i.

În carnetul de șantier nr. 2/1951, lângă desenul pe care îl reproducem, este consemnată observația: „fragment dintr-un vas de sticlă incoloră ornat cu proeminente organice în formă de lacrimă”, fără alte precizări. Nu cunoaștem dimensiunile fragmentului.

Pentru analogii vezi nr. 34.

A doua jumătate a secolului I – începutul secolului II d. H. Produs siro-palestinian. Pl. V/12.

J. Cupe cu canelură verticală.

Nr. 42. 1950; secț. I, stratul „gamma”, la 1,60 m adâncime. F.n.i.

Fragment de perete și umăr aparținând unei cupe cu profil puternic arcuit spre interior. Decorul constă în caneluri dese și înguste, delimitate la partea superioară de o bordură la nivelul umerilor vasului. Sticlă de culoare galben-oliv, translucidă. Suflare în tipar.

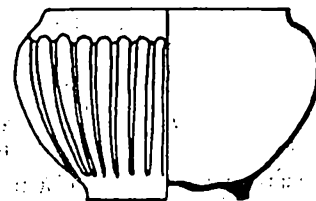
H = 3 cm; l = 3 cm; g = 0,1 cm.

FREMERSDORF 1961, p. 42, pl. 66; ALEXANDRESCU 1966, p. 219,

XXV¹, 13, pl. 81 și 101; SOROKINA 1967, p. 77, fig. 2, nr. 15;

KUNINA – SOROKINA 1972, p. 159, 166, fig. 6, nr. 12, 42, și fig. 10, nr. 16; ŠUBIC 1974, p. 43, nr. 41, pl. VI, 45; HAYES 1975, p. 47-48, nr. 82, fig. 2; VAN LITH 1978-1979, p. 101-103, fig. 49; MINCEV 1988, p. 38, tip. III, pl. III, nr. 10; KADEEV – SOROČAN 1989, p. 28, fig. 14, nr. 4.

A doua jumătate a secolului I d. H. Produs siro-palestinian. Pl. VI/1.

Nr. 43. 1968; secți. M, caroul 22, la 1,90 m adâncime. F.n.i.

Fragment de perete și umăr aparținând, probabil, unei cupe cu decor canelat, vertical. În carnetul de șantier pentru anul 1968, p. 71, lângă desenul pe care l-am preluat, se află următoarea mențiune: „Fragment de pahar de sticlă cu irizări albastre și caneluri sau striuri verticale care pornesc de la un brâu horizontal”, fără alte precizări. După toate aparențele, avem de-a face cu un vas similar celui de la nr. 42. Suflare în tipar.

Nu se cunosc dimensiunile fragmentului.

Pentru analogii vezi nr. 42.

A doua jumătate a secolului I d. H. Produs siro-palestinian. Pl. VI/2.

K. Pahar cu decor polifațetat.

Nr. 44. 1926; săpături Gh. Ștefan. F.n.i.

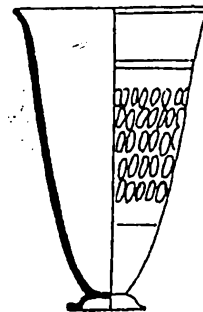
Din aproximativ zece fragmente s-a putut reconstitui jumătatea inferioară a unui pahar conic cu decor polifațetat în motivul „fagurelui de miere”. Paharul s-a deformat și s-a spart în vechime, ca urmare a acțiunii focului (probabil un incendiu). Piciorul vasului este deformat, fiind inițial ușor concav. La 2 cm deasupra bazei circulare se află un brâu în relief, iar la 1,5 cm deasupra acestuia se desfășoară decorul fațetat. La exterior sunt urme evidente de șlefuire. Sticla este incoloră cu o irizație albă-sidefie, de bună calitate, translucidă și fără bule de aer în structură. Suflare în tipar. H = 8,8 cm; D.max. = 8 cm; D.f. = 3,5 cm; g = 0,2-0,4 cm.

ISINGS 1957, forma 21; EGGERS 1951, p. 178, anexa 84, pl. 14, nr. 185, harta 50;

GLASS 1957; p. 177, nr. 357; DOPPELFELD 1966, p. 41, pl. 40; VAN

LITH 1978-1979, p. 53-55, fig. 21; SEMAINVILLE 1983, p. 409, fig. 16; GLAS 1988, p. 195, nr. 105.

A doua jumătate a secolului I – prima jumătate a secolului II d. H. Nu putem preciza centrul sau arealul de producție deoarece asemenea piese s-au descoperit pe tot teritoriul Imperiului, atât în Orient cât și în Occident. Pl. VI/4; XI/10.

L. Pahare cu picior plat și buza evazată.

Nr. 45 a, b. 1926; săpături Gh. Ștefan. F.n.i.

Două fragmente, a și b, din pereții și buza unui pahar bicrom. Buza are o înălțime de 0,7 cm, este ușor evazată, fără urme de finisare. Vasul a fost realizat prin suflare folosindu-se tehnica de acoperire la interior a unei matrice preexistente, în cazul nostru de culoare purpurie, cu o peliculă de pastă vitrică albă, opacă. Această peliculă a făcut corp comun cu matricea purpurie obținându-se un efect cromatic bazat pe contrastul celor două culori stratificate într-un singur perete. O atare tehnică a permis ca, prin gravare, polizare și șlefuire, să se obțină un decor gen camee, uneori cu remarcabile calități artistice. În cazul paharului de la Poiana avem de-a face cu faza cea mai simplă a acestei tehnici de obținere a sticlei „dublate” sau *Überfangglas*, adică realizarea vasului din cele două straturi vitrice (alb opac și purpuriu) prin suprapunere, între ele existând numeroase bule de aer. Nu știm dacă vasul a avut decor gravat sau polizat pe corp, după cum nu cunoaștem conformația lui în regiunea piciorului (masiv sau concav).

Frag. a: H = 3 cm; l = 1,9 cm; g = 0,1-0,2 cm.

Frag. b: H = 1,1 cm; l = 2 cm; g = 0,15 cm.

Pentru formă și tehnică vezi: ISINGS 1957, forma 34; KISA 1908, p. 569; ALARÇAO 1966, p. 34, pl. VIII, 109; DOPPELFELD 1966, p. 33; HAYES 1975, p. 56-57, nr. 133, 136, fig. 3; MITARD 1977, p. 218-219, nr. 13, pl. V; VAN LITH 1977, p. 28-29; VAN LITH 1978-1979, p. 60-62, nr. 201-205, fig. 26-29; KOLTES 1982, p. 33.

Aproximativ jumătatea secolului I d. H. Nu ne putem pronunța asupra zonei de proveniență. Pl. VI/3; XI/6.

Nr. 46 a, b, c. 1927; fără precizări. Nr. inv. 329.

Trei fragmente, a, b și c, din buza și pereții unui pahar. Buza este ușor evazată și destul de neglijent finisată. Sub buză se află o dungă slab polizată. Sticla verzuie, translucidă, cu irizații. Suflare liberă.

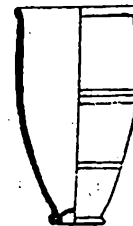
Frag. a: H = 2,9 cm; l = 4,4 cm; g = 0,15 cm.

Frag. b: H = 3,2 cm; l = 2,7 cm; g = 0,15 cm.

Frag. c: H = 2 cm; l = 2,4 cm; g = 0,15 cm.

Fragmentele au fost menționate de VULPE 1933, p. 324, fig. 105, nr. 51. Pentru formă vezi bibliografia de la nr. 45.

Secolele I-II d. H. Bazinul estic al Mediteranei (?). Pl. VI/5-7.

Nr. 47. 1926; săpături Gh. Ștefan. F.n.i.

Fragment de buză aparținând, probabil, unui pahar de forma ISINGS 34. Buza este ușor evazată cu muchia polizată orizontală. Sticlă incoloră, transparentă. Suflare liberă.

H = 1,2 cm; l = 2,3 cm; g = 0,2 cm.

Pentru analogii vezi nr. 45.

Secolele I-II d. H. Bazinul estic al Mediteranei (?). Pl. VI/8.

Nr. 48. 1988; secț. O, III/4, la 1,50 m adâncime. F.n.i.

Baza plată a unui pahar cu corpul bombat înrudit cu forma ISINGS 34. În zona centrală a piciorului, de la exterior spre interior, se înalță o proeminență subțire, semisferică. Aceasta, prin spargere, a generat un orificiu de formă cvasicirculară, având un diametru de 1,2 cm. Sticlă de culoare verde-oliv, masivă, cu puține bule de aer. Suflare liberă.

H = 1,2 cm; D.f. = 4,5 cm; g = 0,3 cm.

ISINGS 1957, forma 34; VAN LITH 1978-1979, p. 62, nr. 205, fig. 29, pl. 5; SANIE 1992, p. 94, pl. XIV, nr. 12.

A doua jumătate a secolului I - secolul II d. H. Nu ne putem pronunța asupra zonei de origine. Pl. VI/9; X/13.

Nr. 49. 1968; secț. M, la 0,85 m adâncime. F.n.i.

Baza masivă, puternic profilată și rotunjită, a unui pahar. În centru, dinspre exterior spre interior, piciorul are o concavitate semisferică cu un diametru de 1,7 cm. Exemplarul este similar cu cel precedent din care cauză prezentăm numai desenul secțiunii mediane. Sticlă verzuie, cu irizații. Suflare liberă.

H = 1,3 cm; D.f. = 4,3 cm; g. pereților = 0,15 cm.

ISINGS 1957, forma 34; VAN LITH 1978-1979, p. 60, nr. 203, fig. 28, pl. 10.

A doua jumătate a secolului I - secolul II d. H. Pl. VI/10.

M. Unguentarii (balsamarii).

Nr. 50 a, b. 1926; săpături Gh. Ștefan. Nr. inv. 2114.

Din corpul unui unguentariu piriform și policrom s-au păstrat 11 fragmente, dintre care 10 aparțin pereților vasului și unul buzei. Patru fragmente, ce s-au putut întregi, sugerează forma ușor alungită a vasului, constituind ceea ce în desen apare ca fragmentul a. Buza este trasă în afară și apoi răsfrântă în interior, fiind aplatizată și marcată pe mijlocul ramei de un cerc adâncit; este vorba despre fragmentul b. Decorul vasului constă în benzi colorate (*colour banded*), paralele și verticale, care sporesc în lățime pe măsură ce coboară spre fund, arcuindu-se și sugerând astfel un gen de ghirlande sau solzi mari, policromi. Matricea vitrică inițială a avut culoarea ambrei, în ea înglobându-se ulterior, prin suflare, baghete de culoare albastru-cobalt și alb opac. Aceste componente cromatice, prin contopire, au generat nuanțe intermediare de bleu, bleu-gri și gri-verde. Pereții vasului au în structură unele bule de aer care, pe alocuri, au ieșit la suprafață formând mici „cratere”. După toate aparențele vasul avea peste 10 cm înălțime. El a fost executat prin suflare folosindu-se tehnica „întrepătrunderii componentelor cromatice” sau, cum o denumește Doppelfeld, *Übergangstechnik*. Piesa aparține genului de „sticlă mozaic” (*mosaic glass*).

Frag. a: H = 6,6 cm; l = 4,8 cm; g = 0,2-0,3 cm.

Frag. b: D.b. = aprox. 3,5 cm; g = 0,3 cm.

ISINGS 1957, forma 28 a: GLASS 1957, p. 89-91, nr. 149-151; FREMERSDORF 1961, p. 40, nr. 83, pl. 60; DOPPELFELD 1966, p. 33-34, pl. 12; SOROKINA 1967, p. 71, fig. 3, nr. 10-13; HAYES 1975, p. 23, 28, nr. 80, 81; SOROKINA 1978, p. 271, fig. 2, nr. 21, 25; KOLTES 1982, p. 25, nr. 59, pl. 7.

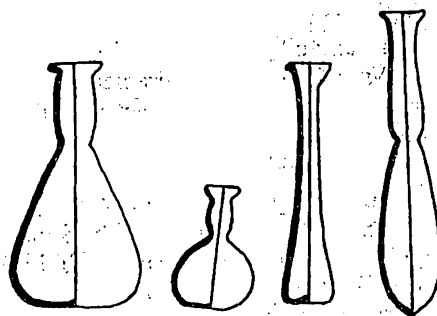
Jumătatea secolului I d. H. Produs italic sau sirian. Pl. VII/1-2; X/11.

Nr. 51. 1950; secț. I, stratul „gamma”, la 1,20 m adâncime. F.n.i.

Partea inferioară a unui unguentariu a cărui formă nu o putem stabili cu certitudine. Fundul este rotunjit, pereții groși, iar după spargerea gâtului muchia a fost polizată puternic în vederea refolosirii fragmentului. Sticla este incoloră, semitransparentă. Suflare liberă.

H = 2,3 cm; D.f. = 2,5 cm; g = 0,2-0,3 cm.

ISINGS, formele 6, 8, 28, 82 B1; VANDERHOEVEN 1961, p. 11-19, nr. 5-12; WEINBERG 1962, p. 131, pl. 27, fig. 8; ALARÇAO 1966, p. 89, nr. 422, pl. XXX; ALARÇAO 1967, p. 30, nr. 62, pl. II; D'ESCURAC - DOISY 1967, p. 143, fig. 16; SOROKINA 1967, p. 71, fig. 3, nr. 7-9; ALARÇAO 1968, p. 10, 16, 30, nr. 3, 17, 53, pl. IX; BUCOVALĂ 1968, p. 90-91, 125, nr. 159, 161, 256, 257; ALARÇAO 1971, p. 28, nr.

4, 5, pl. I; ISINGS 1971, p. 6-7, nr. 3, fig. 1, p. 64, nr. 3-6, fig. 15; SLIM 1971-1972, p. 140, nr. 4-6, fig. 110, a, b, c; KUNINA – SOROKINA 1972, p. 157, tip I 2A, fig. 1, 6; NEVES 1972, p. 28-29, nr. 9, pl. VIII; PETRU 1972, p. 31, pl. XVIII, 127, nr. 14, p. 109, pl. X, 93, nr. 5, 6, 9, p. 112, pl. CXII, nr. 11, 14-18, p. 167, pl. CX, nr. 13, 14, p. 168, pl. CXI, nr. 5, 7, 10, 13-16, p. 169, pl. CXIV, nr. 8; DAMEVSKI 1974, p. 68-69, pl. III, nr. 3 a, b, c; GROSE 1974, p. 46-48, nr. 40, 42, fig. 5; PASKVALIN 1974, p. 113-114, pl. I, nr. 1-6; ŠUBIC 1974, p. 40, nr. 7, 8, pl. II, 11, 15; VELICKOVIĆ 1974, p. 168, fig. 6 și 7; HAYES 1975, p. 74, nr. 250, 251, pl. 17, p. 139, nr. 570, fig. 17, p. 150-151, nr. 623, 625, fig. 20; MITARD 1977, p. 222, nr. 27, pl. V; VAN LITH 1977, p. 55, nr. 339, pl. 5; VAN LITH 1978-1979, p. 56, nr. 198, fig. 23; HARTUCHE-BOUNEGRU 1981-1983, p. 198-199, fig. 2, nr. 1-6; KOLTES 1982, p. 20-21, nr. 36-41, pl. 2, 3; VARNEDA 1983-1984, p. 204, 206, nr. 35-41 și 43; BUJUKLIEV 1986, p. 90, nr. 362, pl. 27; STERNINI 1990, p. 42-43, nr. 110-112.

Secolul I – prima jumătate a secolului II d. H. Bazinul estic al Mării Mediterane. Pl. VII/3.

Nr. 52. 1949; secț. H, nivelul V, groapa 133, la 2 m adâncime. Nr. inv. 863.

Fragment din bazinul unui unguentariu având corpul cvasiglobular, pereții groși și fundul ușor aplatizat. Sticlă albăstruie cu bule de aer în structură. Suflare liberă.

H = 2,1 cm; D.max. = 2,5 cm; g = 0,2-0,3 cm.

Pentru analogii vezi nr. 51.

Secolul I – prima jumătate a secolului II d. H. Pl. VII/4.

Nr. 53. 1930; sector IV, la 1,40 m adâncime. F.n.i.

Gâtul fragmentar al unui unguentariu cu pereții subțiri și constricție la partea inferioară. Buza lipsește, iar înălțimea bazinului constituia, probabil, circa o treime din cea a vasului. Sticlă verzuie, transparentă, cu irizații. Suflare liberă.

H = 3,4 cm; D.max. = 1 cm; g = 0,05 cm.

La bibliografia citată pentru nr. 51 se adaugă: KUNINA – SOROKINA 1972, p. 168, tip. IV, fig. 1 și 7, nr. 39.

A doua jumătate a secolului I d. H. Bazinul estic al Mediteranei. Pl. VII/5.

Nr. 54. 1928; fără precizări. F.n.i.

Fragment din zona de contact a gâtului unui unguentariu cu bazinul acestuia. Sticlă incoloră, transparentă. Suflare liberă.

H = 0,5 cm; D.max. = 1,9 cm; g = 0,1 cm.

Este dificil de precizat cărei forme de unguentariu aparține fragmentul. Secolele I-II d. H. Pl. VII/6.

Nr. 55. 1926; săpături Gh. Ștefan. F.n.i.

Fragment de fund concav aparținând unui unguentariu de mici dimensiuni și formă incertă. Sticlă incoloră, transparentă. Suflare liberă.

L = 1,7 cm; l = 1,2 cm; g = 0,1 cm.

Nu putem preciza forma recipientului.

Secolele I – II d. H. Pl. VII/8.

Nr. 56. 1930; fără precizări. F.n.i.

Buza și un fragment de gât aparținând unui unguentariu de mici dimensiuni. Buza este trasă în afară și repliată spre interior având un aspect de ramă îngroșată. Sticlă incoloră. Suflare liberă.

H = 0,4 cm; D.max = 1,5 cm; g = 0,1 cm.

Nu putem preciza forma recipientului.

Secolele I – II d. H. Pl. VII/9.

N. Recipiente prismatice.

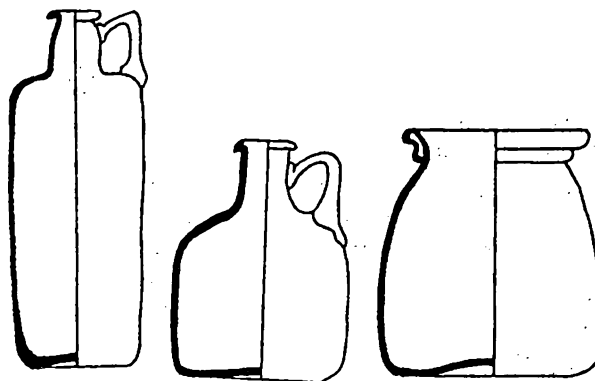
Nr. 57. 1926; săpături Gh. Ștefan. F.n.i.

Fund de recipient prismatic, de formă pătrată, concav și mai gros în zona centrală a concavității. Pereții s-au păstrat pe o înălțime de numai 0,3-0,4 cm și sunt profilați spre interior, trăsătură specifică unor vase prismatice. Sticla este verzuie, cu irizații albastre și are multe bule de aer în structură. La exterior se observă asperități și denivelări ușoare datorate tiparului în care a fost suflat vasul.

L = 5,3 cm; l = 5,3 cm; g = 0,2-0,7 cm.

Ca analogii sunt posibile: ISINGS 1957, formele 50, 62 și 84.

A doua jumătate a secolului I – secolul II d. H. Produs siro-palestinian. Pl. VII/7.

Nr. 58. 1926; săpături Gh. Ștefan. F.n.i.

Fragment din peretele unui recipient cu formă prismatică (pătrată). La capătul uneia dintre laturi se observă profilarea unghiulară a unui alt perete. Sticlă incoloră, transparentă, cu irizații verzi și violacee. Suflare în tipar.

H = 5,1 cm; l = 6 cm; g = 0,2-0,35 cm.

ISINGS 1957, formele 50 și 62 (?).

A doua jumătate a secolului I – secolul II d. H. Pl. VII/11.

Nr. 59. 1928; fără precizări. Nr. inv. 122.

Fragment din peretele unui recipient prismatic (cană). Se observă în secțiune unghiul uneia dintre muchiile vasului. Sticlă incoloră, transparentă și subțire. Suflare în tipar.

H = 4,3 cm; l = 4,2 cm; g = 0,1 cm.

Probabil este vorba despre o cană pătrată, gen ISINGS 1957, forma 50.

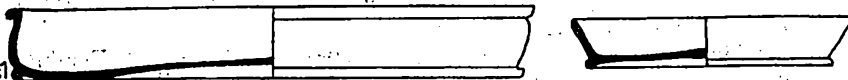
A doua jumătate a secolului I – secolul II d. H. Pl. VII/10.

O. Platouri:

Nr. 60. 1950; secț. I.

F.n.i.

Fragment de vas deschis având baza tubulară și pereții aproape verticali. Buza este îngroșată. Sticlă incoloră, cu irizații și exfolieri. Suflare liberă.

H = 1,7 cm; l = 1,9 cm; D.b. = aprox. 14 cm; D.f. = aprox. 12 cm; g = 0,1-0,3 cm.

ISINGS 1957, forma 48; VANDERHOEVEN 1961, p. 47-50, nr. 47-50; ALARÇAO 1966, p. 77-78, nr. 337, pl. XXIV; PETRU 1972, p. 157, pl. XXXV, nr. 545, 29; VAN LITH 1977, p. 39-40, nr. 111-114, pl. 3.

A doua jumătate a secolului I d. H. Produs italic sau siro-palestinian. Pl. VIII/2.

Nr. 61. 1927; săpături Radu Vulpe. Nr. inv. 7488.

Fragment din baza inelară a unui vas deschis. Piciorul este tubular în secțiune. Diametrul relativ mare, ca și tendința de înălțare oblică a pereților, sugerată de spărtură indică un recipient cu pereți evazați. Sticlă verzuie, transparentă, cu irizații albastre. Suflare liberă.

H = 1,1 cm; l = 5 cm; D.f. = 14 cm; g = 0,2-0,4 cm.

ISINGS 1957, forma 49 (?); VULPE 1933, p. 324, nr. 47-49, fig. 105; ALARÇAO 1968, p. 24-26, nr. 38-40, pl. I, XII; NEVES 1972, p. 26, nr. 1, 2, pl. VIII; PETRU 1972, p. 157, nr. 545, pl. XXXV, 29; ALARÇAO 1976, p. 57, 59, nr. 7, pl. II, V; MITARD 1977, p. 219, nr. 15-18, pl. V; STERNINI 1991, p. 177-179, nr. 749-756, pl. 62, 63, nr. 373-377.

Secolul I d. H. Nu putem preciza zona de origine. Pl. VIII/1.

P. Rondele de joc.

Nr. 62. 1927; fără precizări. Nr. inv. 332.

Rondelă de joc confecționată dintr-un fragment de vas aparținând genului de „sticlă pătată” (*Buntgeflecktes Glas*), de culoare albastru-cobalt, translucidă, cu pete de alb-opac.

D.max. = 1,4 cm; g = 0,2 cm.

Pentru semnificația unor astfel de piese (*Spielscheibchen*), vezi: VAN LITH 1977, p. 50-54; VAN LITH 1978-1979, p. 128-132.

A doua jumătate a secolului I d. H. Pl. VIII/3.

Nr. 63. 1949; secț. H, la 1,60 m adâncime. F.n.i.

Rondelă de joc confecționată dintr-un fragment de sticlă albastră, translucidă.

D.max = 1,3 cm; g = 0,3 cm.

Pentru analogii și comentariu vezi nr. 62.

Secolul I d. H. Pl. VIII/4.

FORME INCERTE SAU NEDETERMINATE

Q. Buză.

Nr. 64. 1928; fără precizări. F.n.i.

Fragment de buză îngroșată la partea superioară și evazată. A aparținut unei cupe sau unui pahar (?).

Sticlă transparentă, incoloră. Suflare liberă.

H = 1,5 cm; l = 3,5 cm; g = 0,1-0,2 cm.

Un profil similar la GROSE 1974, p. 40, nr. 16, fig. 3.

Secolul I d. H. Pl. VIII/10.

Nr. 65. 1926; săpături Gh. Ștefan. F.n.i.

Fragment de buză provenind de la un vas de mici dimensiuni. Se observă urme de polizare pe muchie în vederea rotunjirii. Sticlă incoloră, transparentă. Suflare liberă.

H = 0,8 cm; l = 2,1 cm; g = 0,15 cm.

Secolele I-II d. H. Pl. VIII/5.

R. Funduri.

Nr. 66. 1927; săpături Radu Vulpe. Nr. inv. 252.

Bază plată de la un pahar sau cupă cu decor în relief. La exterior se află trei cercuri concentrice și un punct central. Pereții vasului erau ușor evazați. Sticlă verde-oliv, transparentă. Suflare în tipar.

D.f. = 4,9 cm; g = 0,1 - 0,4 cm.

Exemplarul a fost publicat succint de VULPE 1933, p. 324, fig. 105, nr. 55. O piesă similară la ISINGS 1971, p. 73, nr. 55, fig. 17. A doua jumătate a secolului I d. H. Produs siro-palestinian. Pl. VIII/7.

Nr. 67. 1930; secț. E (?). F.n.i.

Fragment de fund de la un vas voluminos (cană, bol deschis ?). Fundul era aproape plat și avea o margine curbată din care se ridicau pereții. Sticlă de culoarea chihlimbarului. Suflare liberă.

L = 6 cm; l = 2,6 cm; g = 0,2 cm.

Secolele I-II d. H. Pl. VIII/9.

Nr. 68. 1989; zona necropolei, punctul "Movila cu spini", secț. N, la 0,5 m adâncime. F.n.i.

Fragment de bază tubulară de la un vas deschis, probabil un bol (?). Sticlă transparentă cu o ușoară tentă verzuie. Suflare liberă.

H = 1,1 cm; l = 4 cm; D.f. = aprox. 1,3 cm; g = 0,1-0,15 cm.

Secolele I-II d. H. Pl. VIII/6.

Nr. 69. 1927; fără precizări. F.n.i.

Fragment de fund inelar (tubular) și pereții de la un recipient cu formă conică sau rotundă (pahar, căniță ?). Sticlă verzuie, transparentă, cu irizații. Suflare liberă.

H = 1,5 cm; l = 3,4 cm; D.f. = aprox. 4 cm; g = 0,15 cm.

Fragmentul este menționat de VULPE 1933, p. 324, fig. 105, nr. 40.

Pentru formă vezi SOROKINA 1962, fig. 6, nr. 5.

Secolul II d. H. Pl. VIII/8.

Nr. 70. 1927; fără precizări. F.n.i.

Fragment de bază inelară și perete de la un vas cu profil abrupt a cărui formă nu o putem preciza. Sticlă verzuie, transparentă. Suflare liberă.

H = 2,2 cm; l = 2,5 cm; D.f. = aprox. 4 cm; g = 0,15 cm.

Fragmentul este menționat de VULPE 1933, p. 324, fig. 105, nr. 45.

Secolele I-II d. H. Pl. VIII/12.

Nr. 71. 1949; secț. H, la 0,45 m adâncime. Nr. inv. 686.

Fragment de mici dimensiuni al unui vas cu bază inelară și cu pereții curbați spre exterior. Sticlă verzuie, transparentă, cu irizații albastre. Suflare liberă.

H = 1,6 cm; l = 3,4 cm; g = 0,15 cm.

Secolele I-II d. H. Pl. VIII/11.

Nr. 72. 1926; săpături Gh. Ștefan. F.n.i.

Fragment din baza plată a unui recipient cu formă rotundă, greu de precizat (bol ?). Sticlă verzuie, translucidă, cu irizații albastre. Suflare liberă.

L = 3,6 cm; l = 3,5 cm; g = 0,25 cm.

Secolele I-II d. H. Pl. VIII/13.

S. Toarte.

Nr. 73. 1930; fără precizări. F.n.i.

Partea inferioară a unei toarte cu zona de atașare și caneluri adânci longitudinale. Sticlă verzuie, translucidă.

L = 4,7 cm; g = 1,4 cm.

Secolele I-II d. H. Pl. IX/1.

Nr. 74. 1949; secț. H, la 0,50 m adâncime. F.n.i.

Toartă fragmentară, ușor aplatizată, aparținând unui vas a cărui formă nu o putem preciza (poate o cană *modiolus*). Sticlă de culoare albastru închis, opac.

L = 3,5 cm; g = 0,7-1 cm.

Secolul I d. H. (?). Pl. IX/2.

Nr. 75. 1926; săpături Gh. Ștefan. F.n.i.

Fragment din peretele unui vas cu volum mare. La partea superioară s-a păstrat atașul inferior al unei toarte plate. Vasul avea pereții relativ subțiri dar nu îi putem preciza forma. Sticlă incoloră, transparentă, cu multe bule de aer în structură. Suflare liberă.

H = 4 cm; l = 3,8 cm; g = 0,1-0,2 cm.

Secolele I-II d. H. Pl. IX/4.

Nr. 76. 1926; săpături Gh. Ștefan. F.n.i.

Partea inferioară cu zona de atașare a unei toarte plate. Sticlă incoloră, transparentă, cu bule de aer alungite în structură. Suflare liberă.

L = 2,5 cm; l = 2,8 - 1,2 cm; g = 0,2-0,4 cm.

Secolele I-II d. H. Pl. IX/3.

T. Diverse.

Nr. 77. 1950; secț. J. F.n.i.

Fragment din pereții masivi ai unui vas cu diametrul foarte redus, judecând după curbura strânsă a piesei. Pe fața exterioară se observă extremitățile unor caneluri și muchii ce par a fi fost trase din pasta caldă cu un clește fin. Sticla are o culoare albastru-indigo, este de bună calitate, fără bule de aer în structură. Turnare în tipar.

H = 2,3 cm; l = 2,7 cm; g = 0,4-0,5 cm.

Luând în considerație tehnica de obținere și aspectul fragmentului, acesta se poate data, cu rezervele cuvenite, în secolul I d. H. Pl. IX/5.

Nr. 78. 1928; fără precizări. F.n.i.

Fragment din peretele unui vas ornamentat cu caneluri dese, despărțite de striuri bine profilate. Sticlă verzuie-albăstrie, transparentă. Suflare în tipar.

H = 2 cm; l = 3,7 cm; g = 0,3 cm.

Secolele I-II d. H. Pl. IX/7; X/8.

Nr. 79. 1949; secț. H, la 0,50 m adâncime. Nr. inv. 1151.

Fragment din pereții unui vas cu decor vălurit, aplicat în relief, a cărui formă nu o putem preciza. Sticlă incoloră, translucidă. Suflare liberă.

H = 3,5 cm; l = 2,9 cm; g = 0,15 cm.

Fragmente similare la ALARÇAO 1968, p. 36, nr. 70, pl. III; PETRU 1972, p. 156, nr. 482, pl. XXXI, 14, p. 165, nr. 75, pl. LXXXVII, nr. 20.

A doua jumătate a secolului I - prima jumătate a secolului II d. H. (?). Pl. IX/6.

Nr. 80. 1949; secț. H¹, caroul XI, nord, la 2,25 m adâncime. Nr. inv. 980.

Fragment din peretele unui vas cu decor vălurit, în relief. Sticlă incoloră, translucidă. Suflare liberă.

H = 2,7 cm; l = 1,7 cm; g = 0,15 cm.

Pentru eventualele similitudini vezi nr. 79.

A doua jumătate a secolului I - prima jumătate a secolului II d. H. Pl. IX/13.

Nr. 81 a, b, c. 1926; săpături Gh. Ștefan. F.n.i.

Trei fragmente, a, b, și c, dintr-un vas ce pare să fi avut corpul sferic. Vasul era decorat cu caneluri fine, polizate, dintre care două paralele, apropiate, și o a treia situată la 0,8 cm depărtare de primele. Fragmentul c aparține zonei de curbură a pereților către fundul vasului care era, probabil, simplu și plat. La exterior sunt urme de șlefuire. Sticla are culoare verde-albastru ("turquoise cobalt"), este translucidă, de bună calitate, cu puține bule mici de aer în structură. Suflare liberă.

Frag. a: H = 2,7 cm; l = 3,4 cm; g = 0,1 cm.

Frag. b: H = 0,5 cm; l = 3,3 cm; g = 0,1 cm.

Frag. c: H = 1 cm; l = 2,6 cm; g = 0,15 cm.

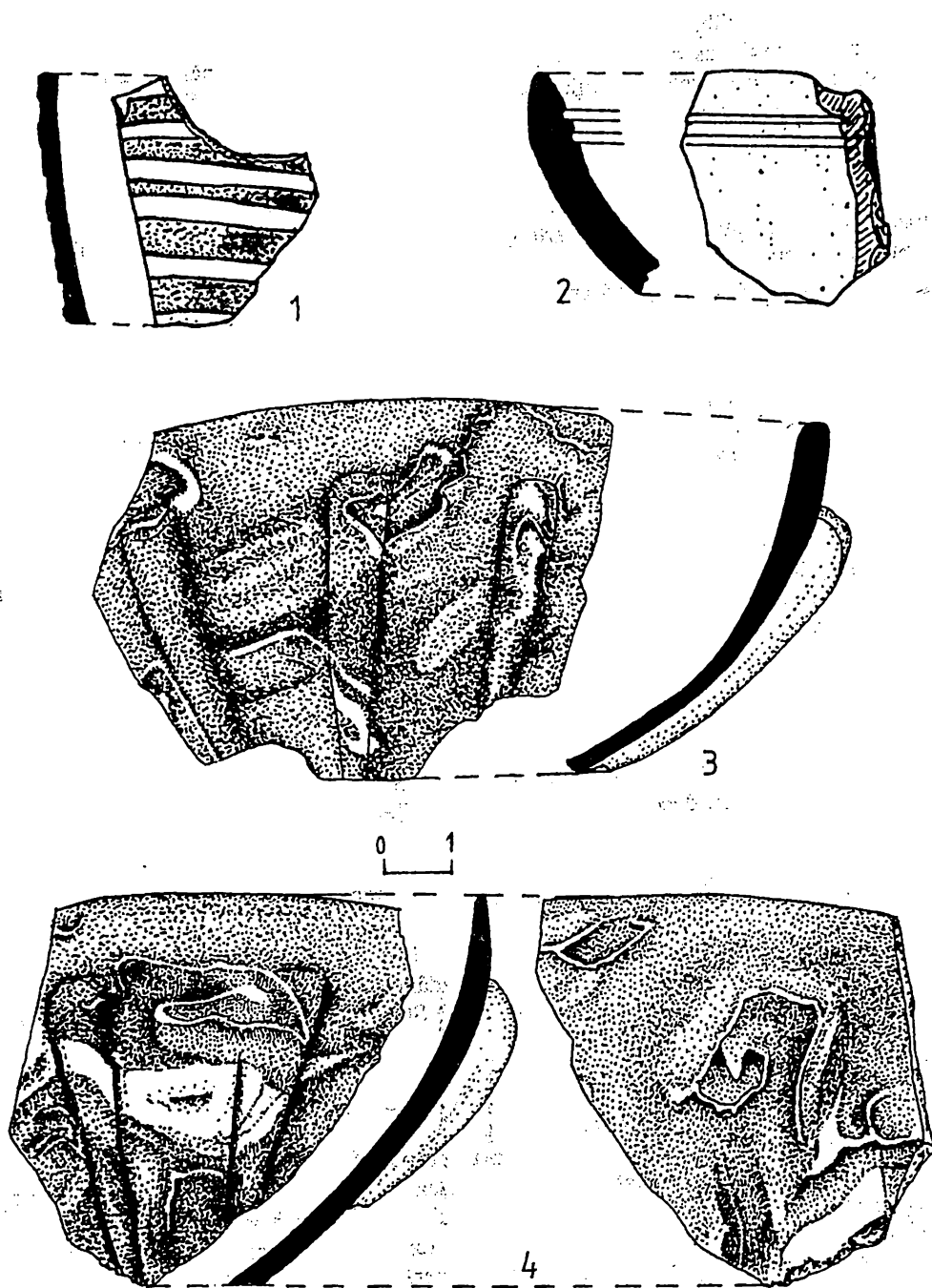
A doua jumătate a secolului I d. H. (?). Pl. IX/8, 11-12; XI/8.

Nr. 82. 1950, secț. H, strat "delta", la 3,30 m adâncime. F.n.i.

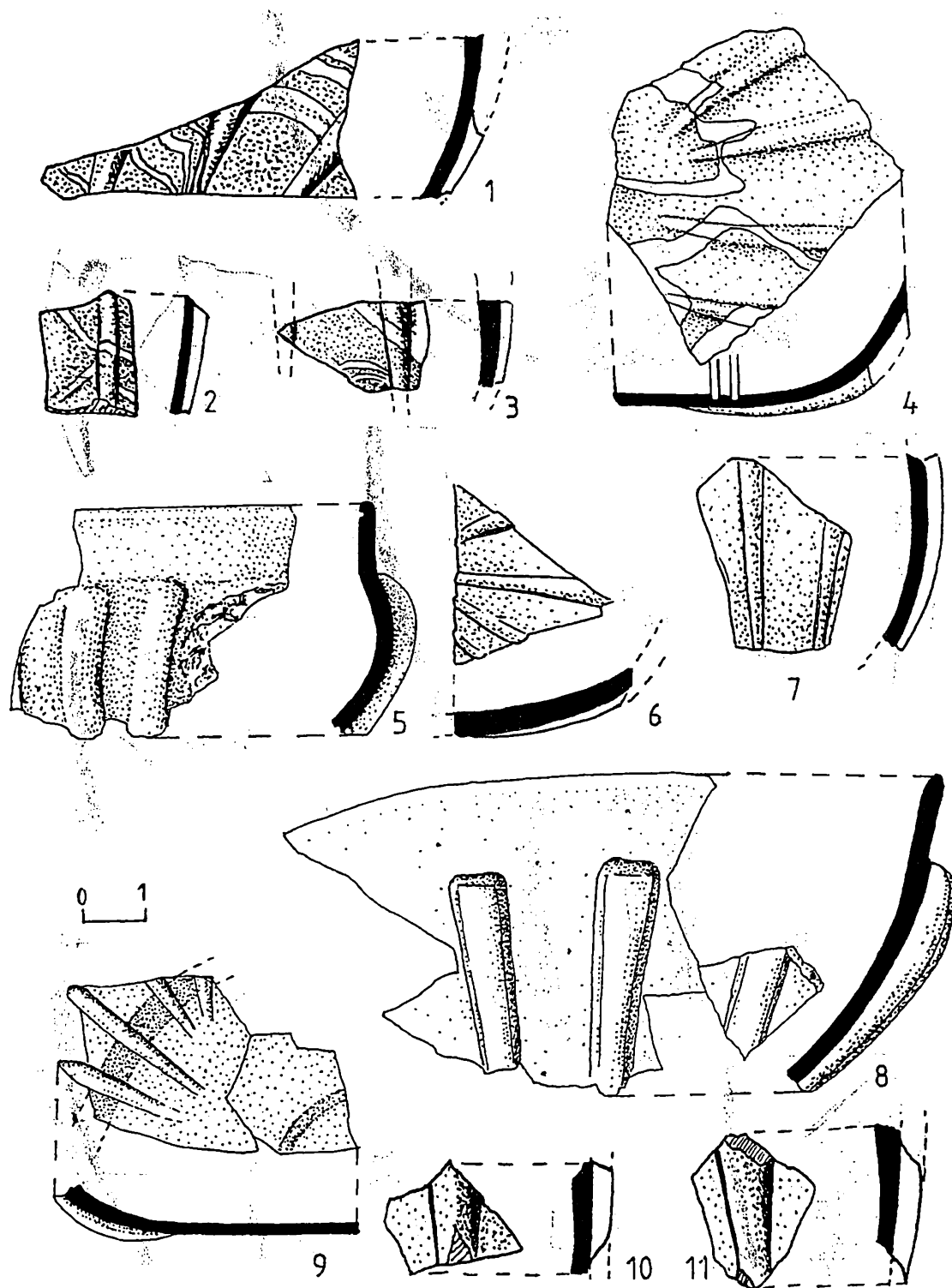
Fragment din peretele unui vas ornamentat cu un brâu tubular în relief. Sticlă incoloră, transparentă. Suflare liberă.

H = 1,8 cm; l = 1 cm; g = 0,15 cm.

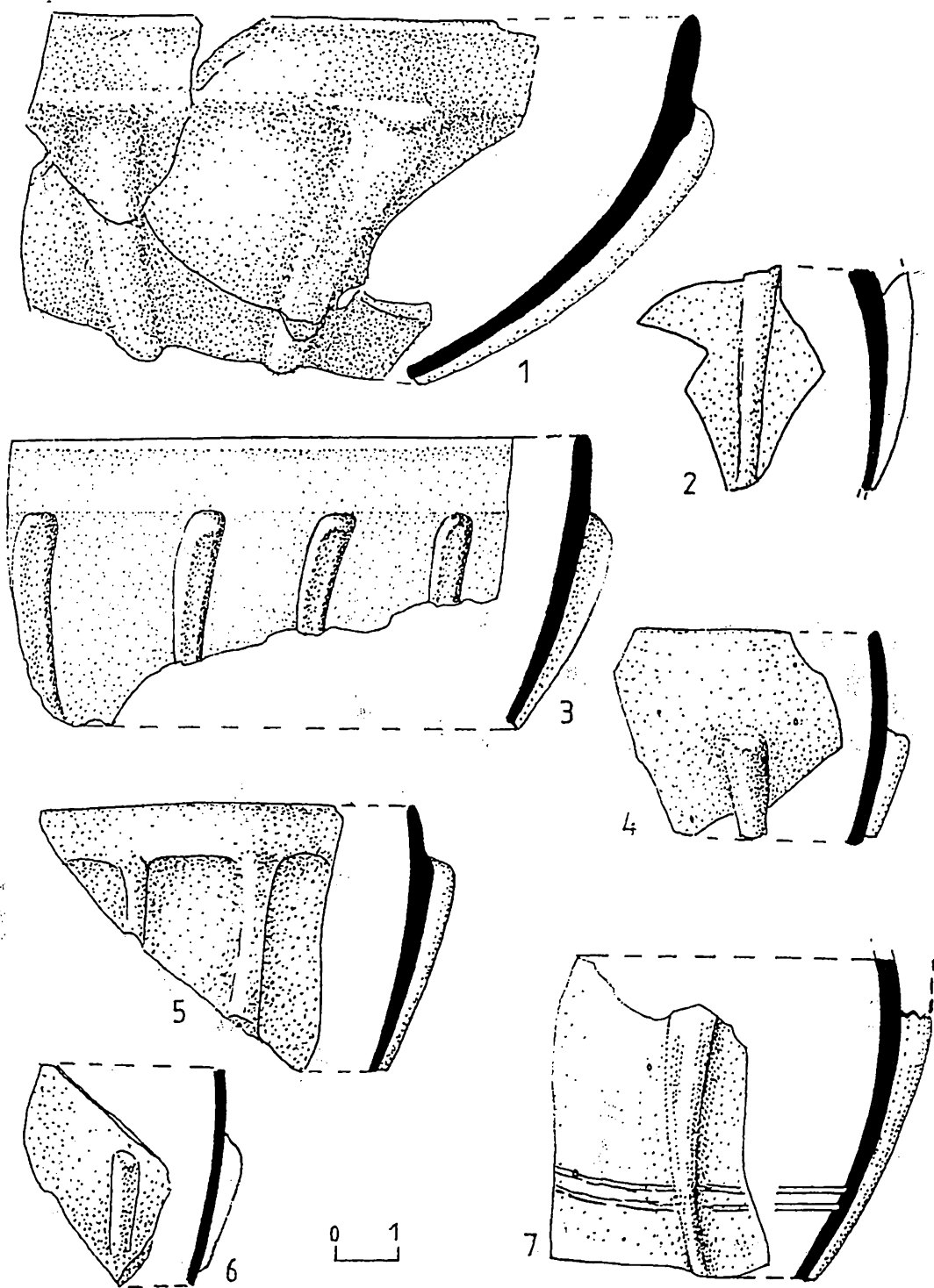
Secolele I-II d. H. Pl. IX/9.

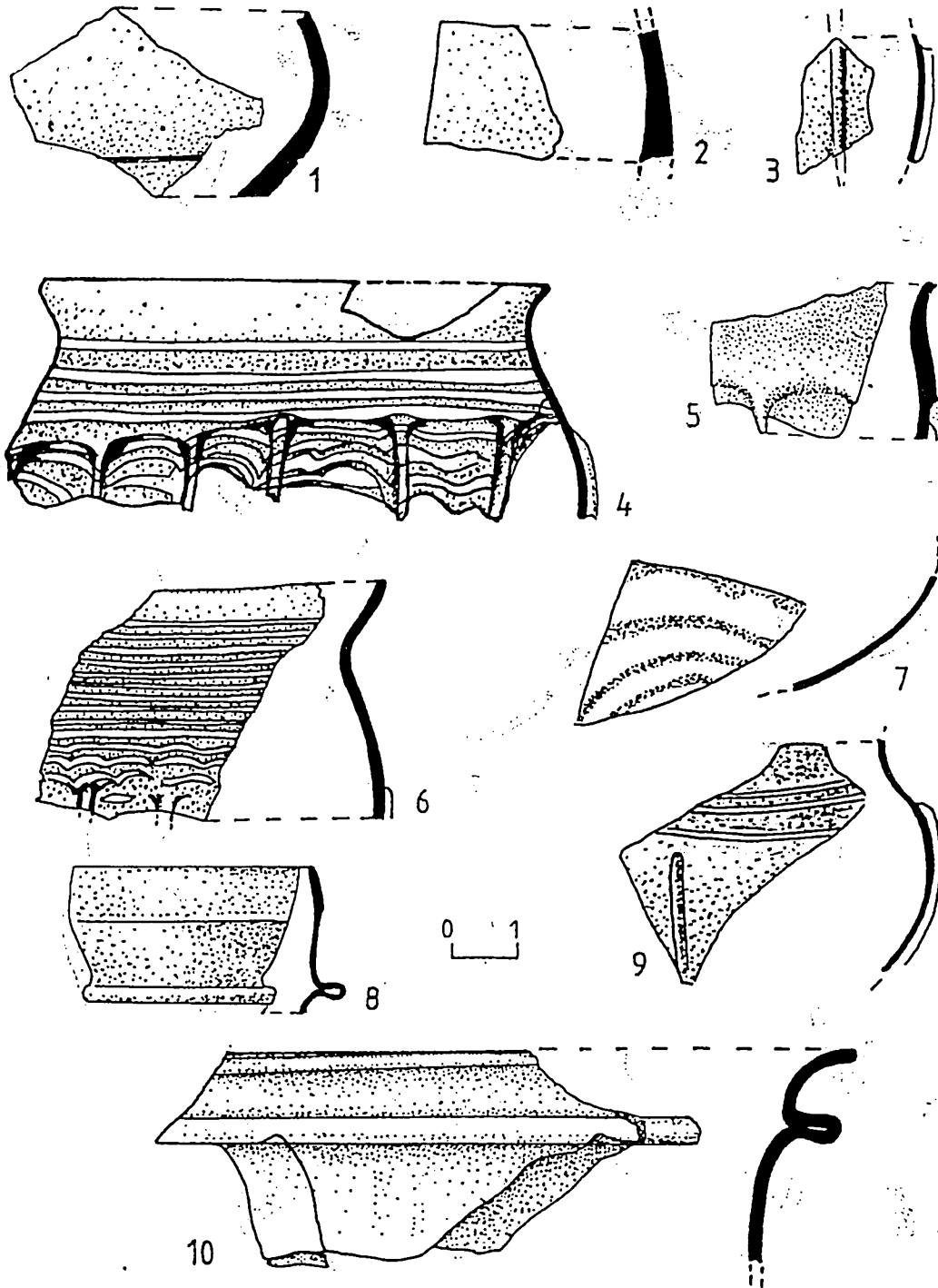
Pl. I. Fragmente de vase de sticlă descoperite la Poiana (nr. 1-4).

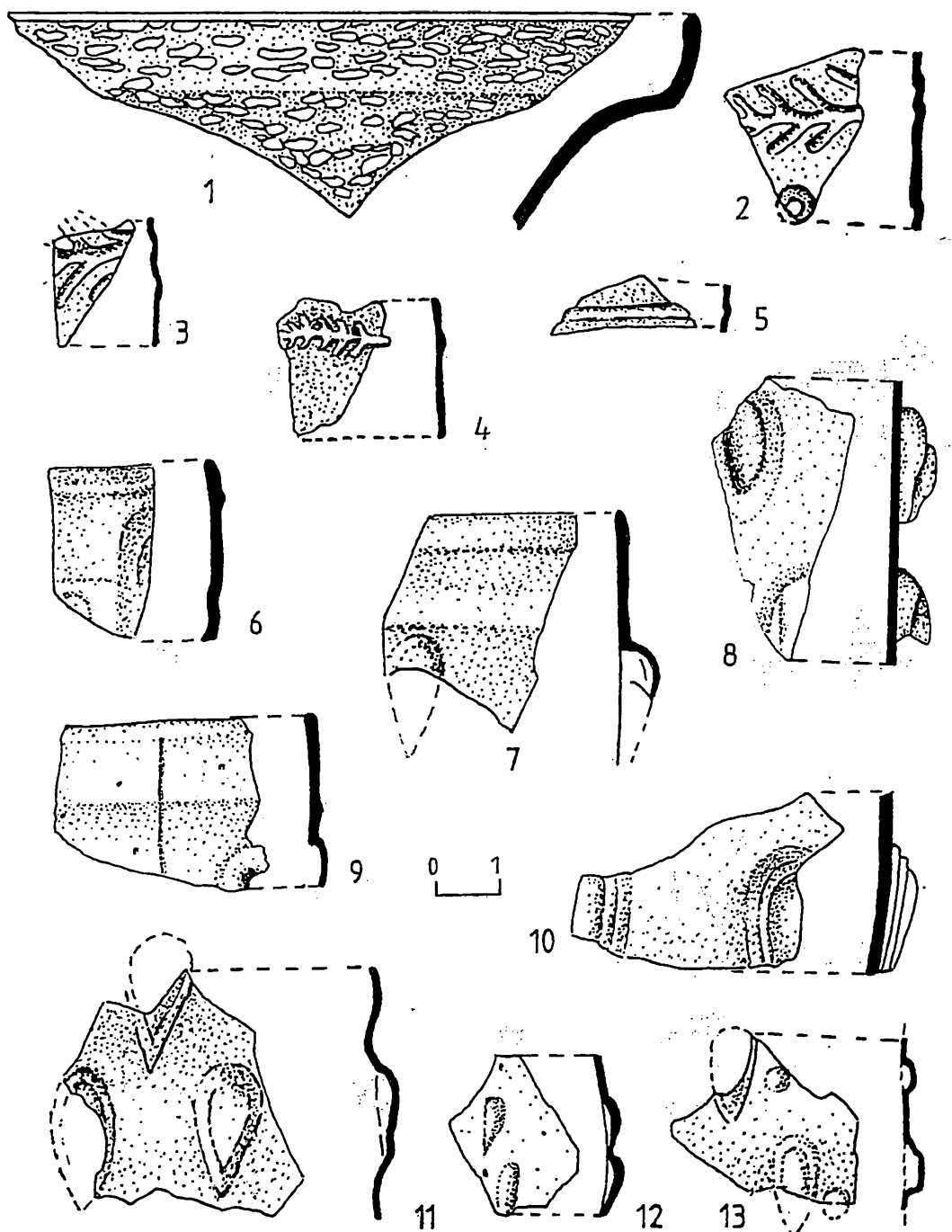
Pl. II. Fragmente de vase de sticlă descoperite la Poiana (nr. 5-12).

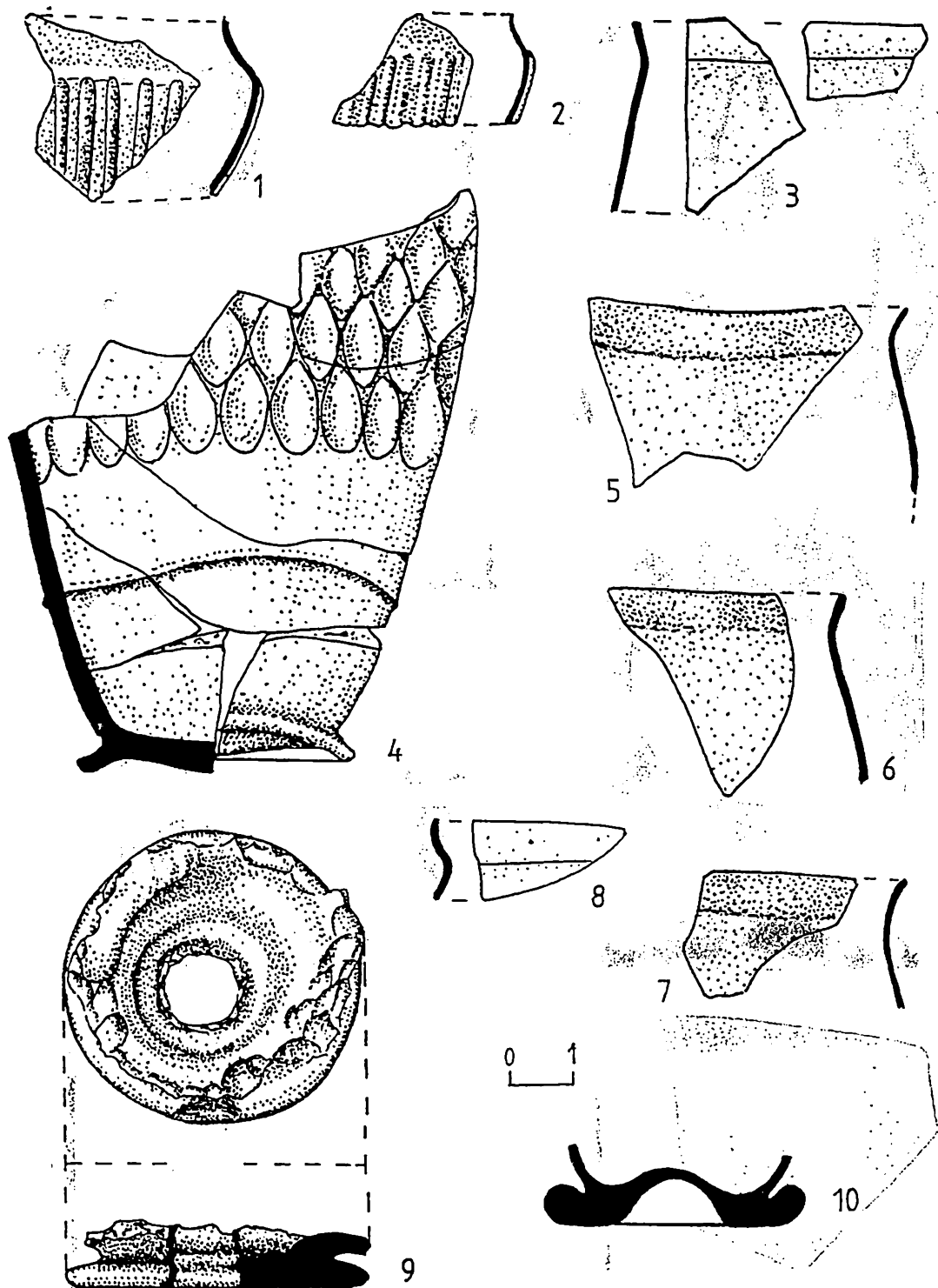
Pl. III. Fragmente de vase de sticlă descoperite la Poiana (nr. 13-19).

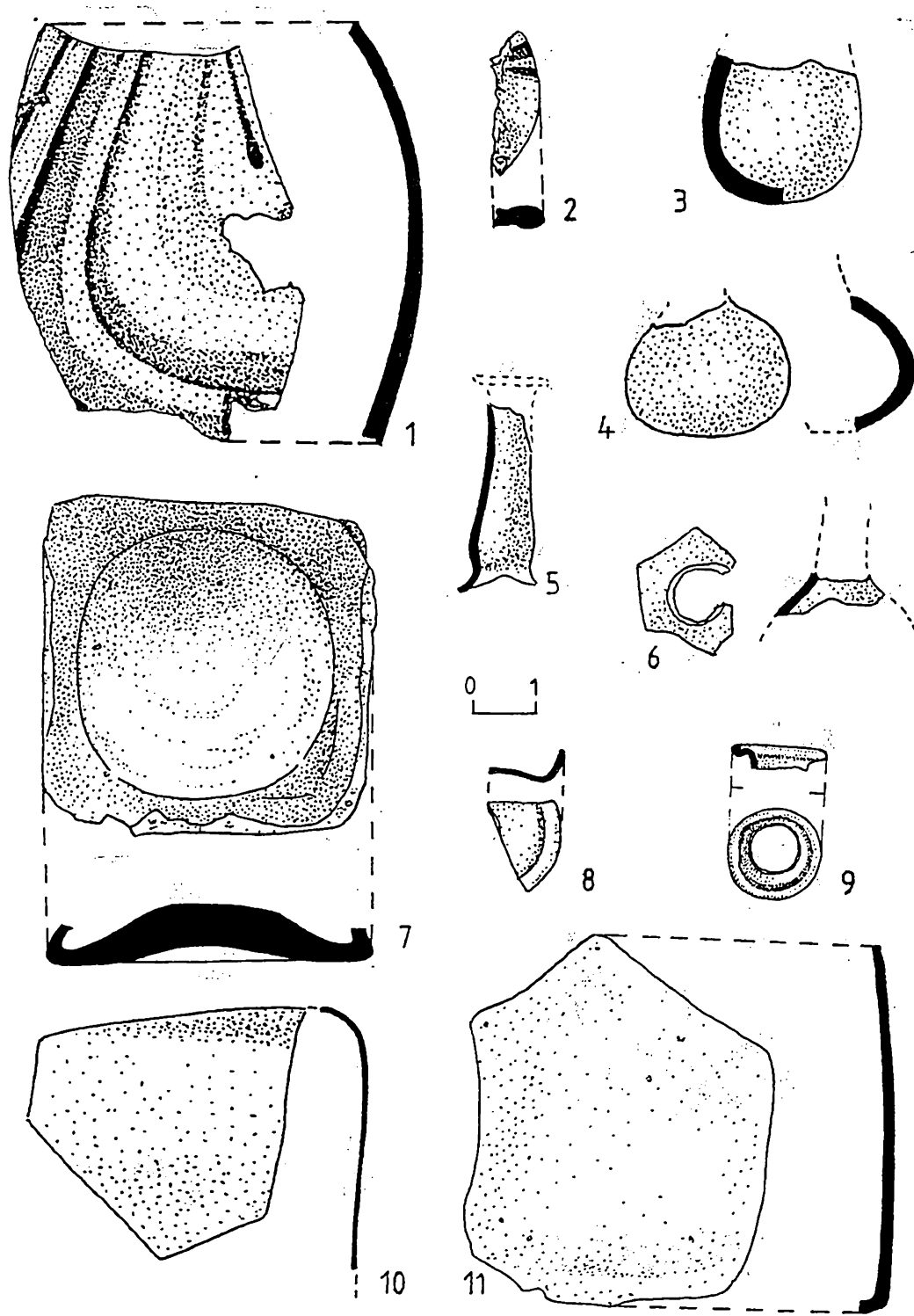
Pl. IV. Fragmente de vase de sticlă descoperite la Poiana (nr. 20-29).

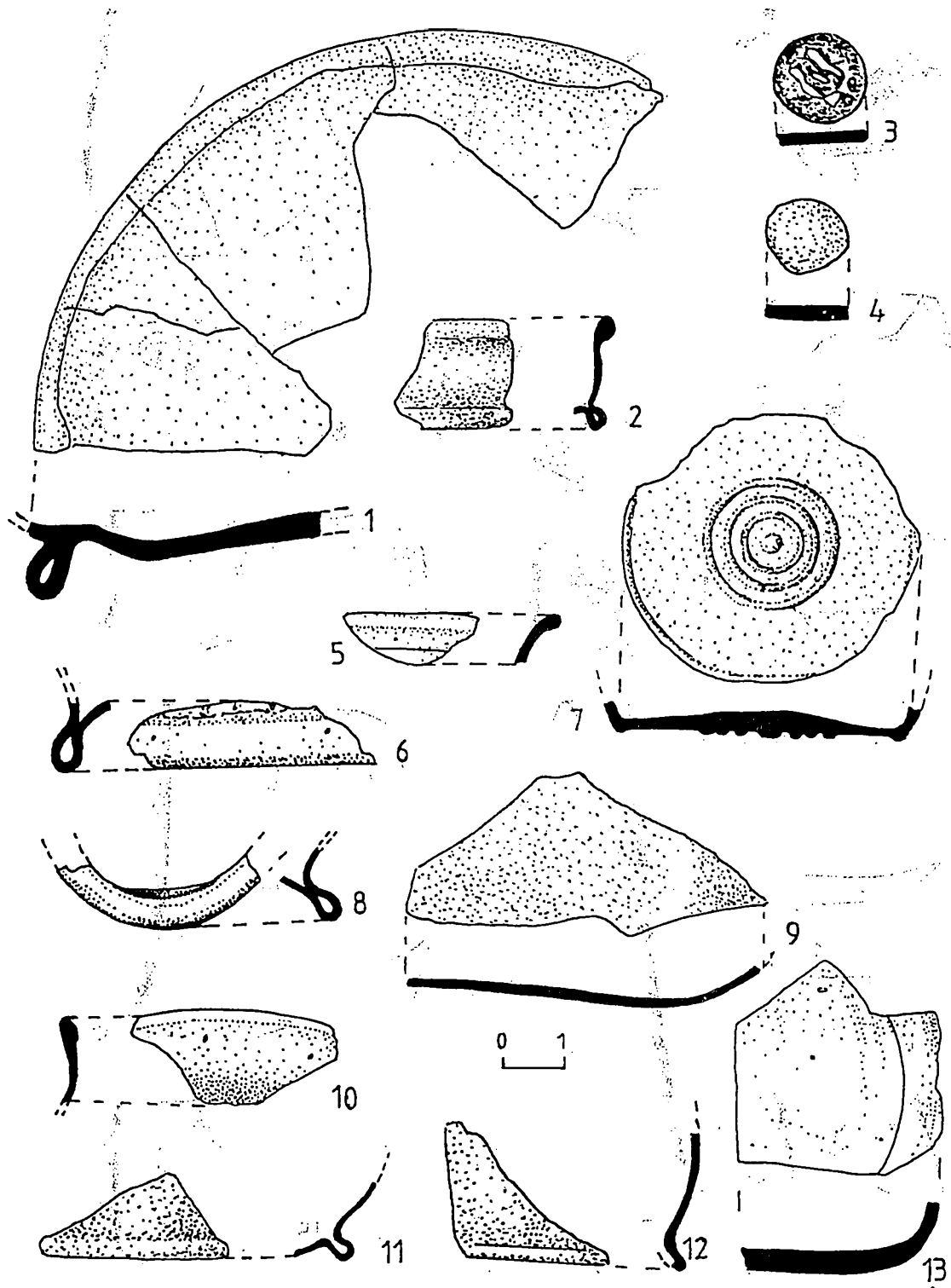
Pl. V. Fragmente de vase de sticlă descoperite la Poiana (nr. 30-41).

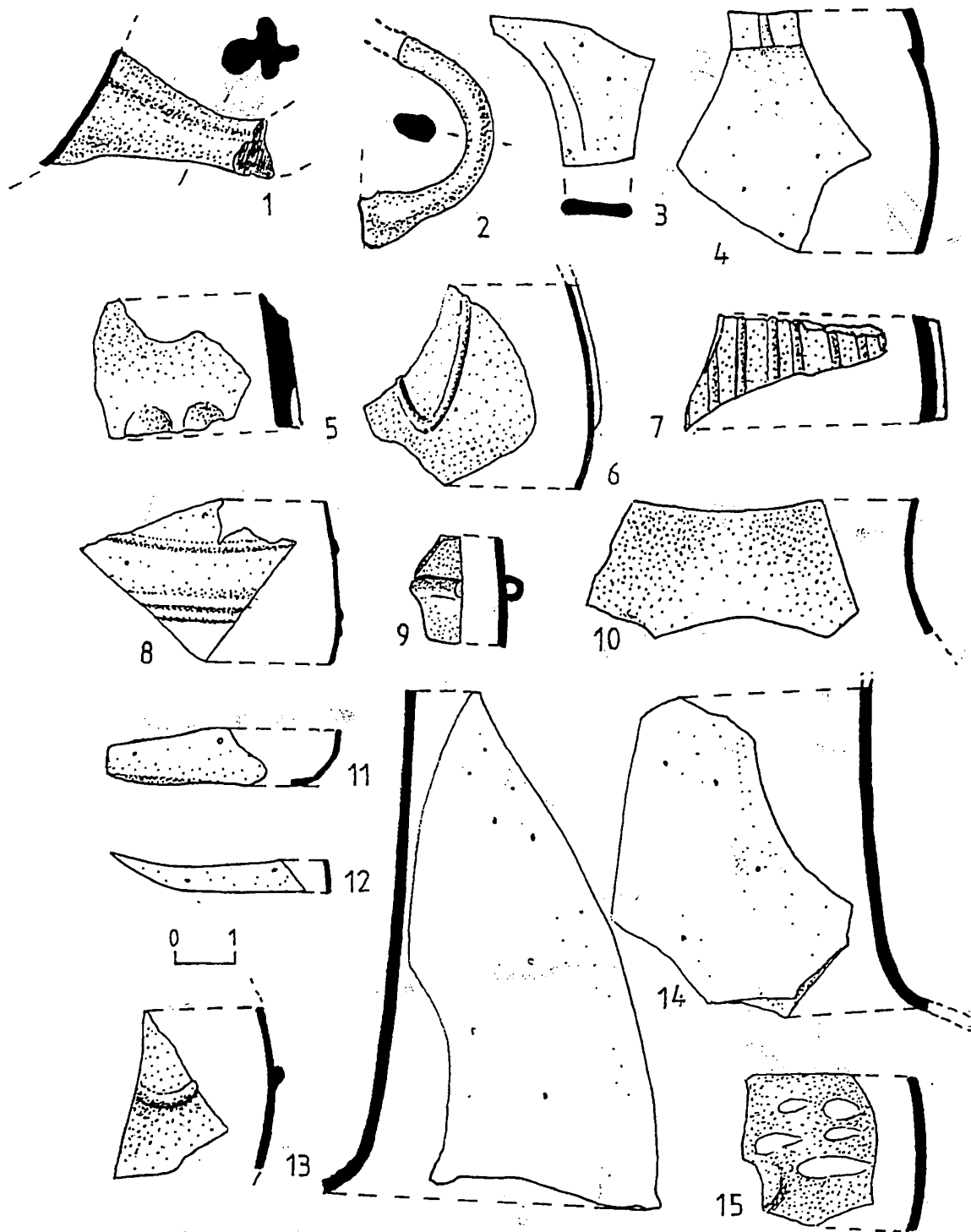
Pl. VI. Fragmente de vase de sticlă descoperite la Poiana (nr. 42-49).

Pl. VII. Fragmente de vase de sticlă descoperite la Poiana (nr. 50-59).

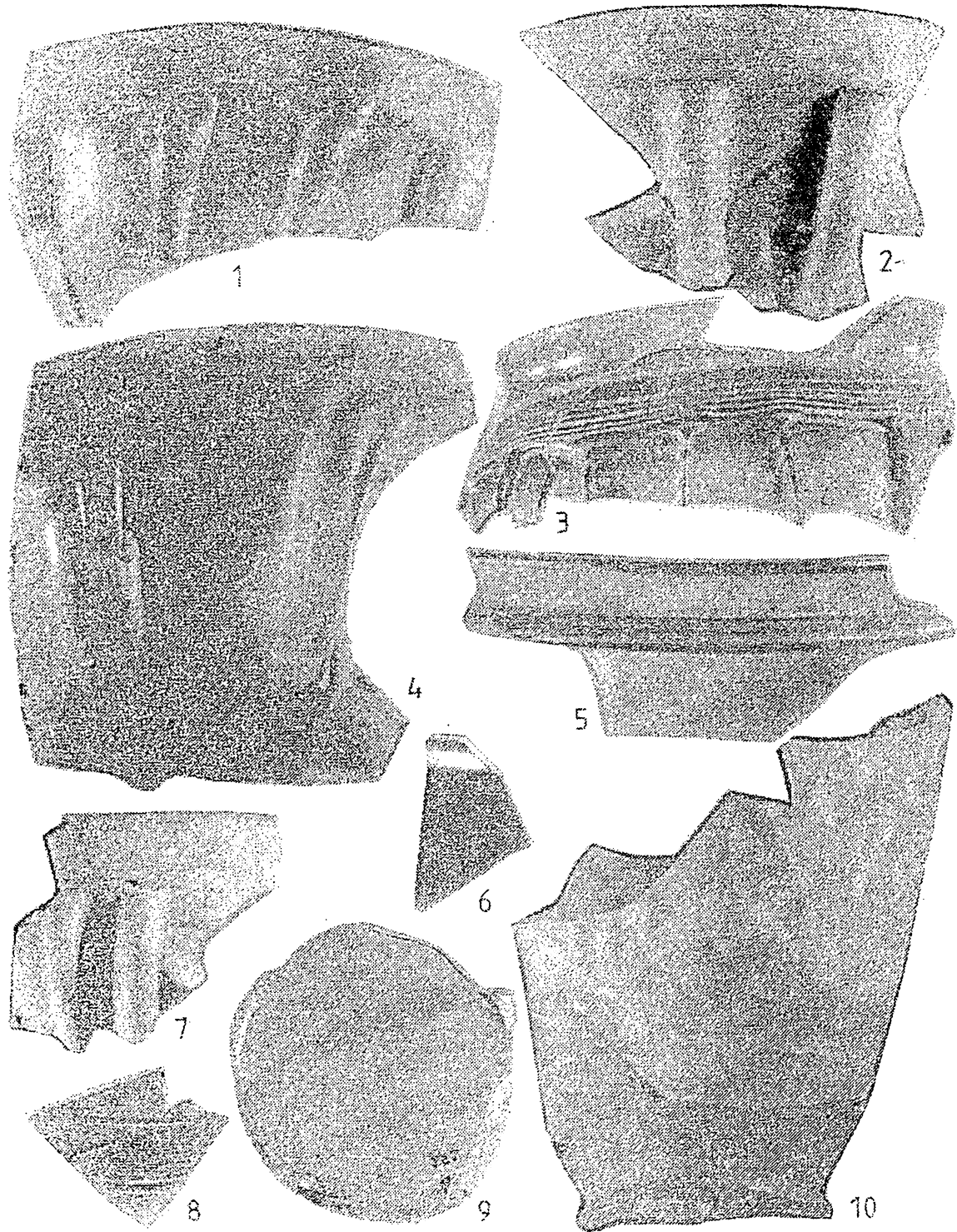
Pl. VIII. Fragmente de vase de sticlă descoperite la Poiana (nr. 60-72).

Pl. IX. Fragmente de vase de sticlă descoperite la Poiana (nr. 73-85).

Pl. X. Fragmente de vase de sticlă descoperite la Poiana (nr. 1-6, 12, 23, 30-44, 50, 72).

Pl. XI. Fragmente de sticlă descoperite la Poiana (nr. 9-10, 13-14, 22, 28, 44-45, 58, 81).

Nr. 83 a, b. 1926; săpături Gh. Ștefan. F.n.i.

Două fragmente, a și b, aparținând gâtului unui vas de mari dimensiuni (amforetă, cană prismatică ori cilindrică etc.). În lotul de fragmente rezultat în urma săpăturilor lui Gh. Ștefan din 1926 mai există și altele aparținând aceluiași vas cu corp voluminos, dar ele nu se întregesc și ca atare nu le-am ilustrat, mai ales că nu prezintă elemente caracteristice vreunei forme anume. Sticlă incoloră, translucidă, cu bule mari de aer în structură. Suflare liberă.

Frag. a: H = 8,7 cm; l = 5 cm; D. gâtului = aprox. 6 cm; g = 0,2 cm.

Frag. b: H = 5,5 cm; l = 4,1 cm; D. gâtului = aprox. 6 cm; g = 0,2 cm.

Secolele I-II d. H. Pl. IX/13, 14.

Nr. 84. 1949; *passim* (în vie, zona necropolei). F.n.i.

Fragment din zona de contact a gâtului cu umerii unui vas de dimensiuni mai mari, poate o urnă cinerară (?). Sticlă de culoare violet-roșcat. Suflare liberă.

H = 2,5 cm; l = 4,4 cm; g = 0,2 cm.

Secolele I-II d. H. Pl. IX/10.

Nr. 85. 1950; secț. J (demontări), caroul 8. F.n.i.

În carnetul de șantier pentru anul 1950, la p. 67, nr. 26, se află desenul pe care îl reproducem și menționea: "O bucată de sticlă galbenă vopsită cu petece albe". Este, desigur, vorba despre un fragment de vas aparținând genului de "sticlă pătată" (*Buntgeflecktes Glas*).

Nu cunoaștem dimensiunile fragmentului.

Pentru "sticlă pătată" vezi succinta prezentare de la nr. 30 al acestui catalog.

Probabil a doua treime a secolului I d. H. Produs italic. (?) Pl. IX/15.

BIBLIOGRAFIE

- ALARÇAO 1966. J. și A. Alarçao, *O espólio de la necropole luso-romana de Valdoça (Aljustrel)*, în *Conimbriga*, V, 1966, p. 7-104.
- ALARÇAO 1967. J. și A. Alarçao, *Vidros romanos do Museu Arqueológico de Villa Viçosa*, în *Conimbriga*, VI, 1967, p. 1-45.
- ALARÇAO 1968. J. și A. Alarçao, *Vidros romanos de museus do Alentejo e Algarve*, în *Conimbriga*, VII, 1968, p. 7-39.
- ALARÇAO 1971. J. Alarçao, *Mais algumas pequenas coleções de vidros romanos*, în *Conimbriga*, X, 1971, p. 1-43.
- ALARÇAO 1976. J. Alarçao, *Vidros romanos procedentes da coleção do Rei D. Manuel*, în *Conimbriga*, XV, 1976, p. 55-61.
- ALARÇAO 1978. J. Alarçao, *Vidros romanos do Alentejo no Museu Nacional de Arqueologia (Lisboa)*, în *Conimbriga*, XVII, 1978, p. 101-112.
- ALEXANDRESCU 1966. P. Alexandrescu, *Histria*, vol. II, București, 1966, p. 133-294.
- ANDRIȘESCU 1924. I. Andrișescu, *Piscul Crășani. Descoperirile arheologice din vara anului 1923*, în *Academia Română. Memoriile Secțiunii Istorice*, seria III, tomul III, mem. I, 1924, p. 1-111.
- BĂLUȚĂ 1979. C. L. Băluță, *Considerații referitoare la răspîndirea și producerea sticlei în Dacia Superior*, în *Apulum*, XVII, 1979, p. 195-200.
- BĂLUȚĂ 1985. C. L. Băluță, *La verre antique à Apulum (Dacie)*, în *Annales du 9e Congrès de l'A.I.H.V. Nancy*, 22-28 mai 1983, Nancy, 1985, p. 99-111.
- BERCIU 1981. D. Berciu, *Buridava dacică*, I, București, 1981.
- BIERNACKI-FILARSKA 1973. A. Biernacki și B. Filarska, *Przedmioty szklane*, în *Novae - Sektor zachodni 1970*, Poznań, 1973, p. 131-141.
- BRAAT 1963. W. C. Braat, *The Glass Collection of The Rijksmuseum Van Oudheden at Leiden*, în *OMRL*, XLIV, 1963, p. 103-112.
- BUCOVALĂ 1968. M. Bucovală, *Vase antice de sticlă la Tomis*, Constanța, 1968.
- BUCOVALĂ 1984. M. Bucovală, *Roman Glass Vessel discovered in Dobruđa*, în *JGS*, 26, 1984, p. 59-63.
- BUJUKLIEV 1986. H. Bujukliev, *Trakiskiat mogilen nekropol pri Čatalka, Starozagorski okrag*, Sofia, 1986.
- BULAT 1974. M. Bulat, *Antičko staklo u Muzeju Slavonije*, în *AV*, 25 (1974), 1976, p. 88-101.
- CĂPITANU - URSACHE 1972. V. Căpitanu, V. Ursache, *Descoperiri geto-dace în județul Bacău*, în *Crisia*, 1972, p. 97-114.
- CĂPITANU 1976. V. Căpitanu, *Principalele rezultate ale săpăturilor arheologice în așezarea geto-dacică de la Răcățiu (județul Bacău)*, în *Carpica*, VIII, 1976, p. 49-120.
- CĂPITANU 1984. V. Căpitanu, *Fibule de tip Latène descoperite în așezarea de tip "dava" de la Răcățiu, com. Horgești, jud. Bacău*, în *Carpica*, XVI, 1984, p. 61-83.
- CĂPITANU 1987. A. V. Căpitanu, *Fortificațiile dacice pe Valea Sireului*, în *Carpica*, XVIII-XIX, 1987, p. 31-51.
- CĂPITANU 1987. B. V. Căpitanu, *Ceramica geto-dacică descoperită în dava de la Răcățiu*, în *Carpica*, XVIII-XIX, 1987, p. 103-213.
- CHIRIAC - BOUNEGRU 1973-1975. C. Chiriac și O. Bounegru, *Noi descoperiri arheologice și numismatice la Troesmis*, în *Peuce*, 4, 1973-1975, p. 97-108.
- DAMEVSKI 1974. V. Damevski, *Pregled tipova staklenog posuda iz italskih, galskih, mediteranskih radionica na području hrvatske u doba rimskog carstva*, în *AV*, 25 (1974), 1976, p. 62-87.
- D'ESCURAC - DOISY 1967. H. D'Escurac - Doisy, *Verrerie antique et collections du Musée National des Antiquités*, în *Bulletin d'archéologie algérienne*, 2, 1966-1967, p. 129-157.
- DONCEEL 1987. R. Donceel, *Un fragment de verre de l'atelier d'Ennion à Apamée*, în *Revue des archéologues et historiens d'art de Louvain*, XX, 1987, p. 36-49.
- DOPPELFELD 1966. O. Doppelfeld, *Römisches und fränkisches Glas in Köln*, Köln, 1966.
- EGGERS 1951. H. J. Eggers, *Der römisches Import im Freien Germanien*, Hamburg, 1951.

- ENNABLI 1971-1972. A. Ennabli, *Les verres romains du Musée de Carthage*, în *Bulletin de l'AIHV*, 6, Liège, 1971-1972, p. 71-84.
- FILARSKA 1952. B. Filarska, *Szklá starožitne*, I, Varşovia, 1952.
- FILARSKA 1962. B. Filarska, *Szklá starožitne*, II, Varşovia, 1962.
- FLORESCU 1983. A. Florescu, M. Florescu, *Aspecte ale civilizației traco-gețice în zona de curbură a Carpaților răsăriteni*, în *Studia Antiqua et Archaeologica*, I, *Corolla memoriae N. Gostar*, Iași, 1983.
- FREMERSDORF 1958. F. Fremersdorf, *Römisches Buntglas in Köln*, Köln, 1958.
- FREMERSDORF 1961. F. Fremersdorf, *Römisches geformtes Glas in Köln*, Köln, 1961.
- GLAS 1988. D. B. Harden H. Hellenkemper, K. Painter, D. Whitehouse, *Glas der Caesaren*, Milano, 1988.
- GLASS 1957. *Glass from the Ancient World. The Ray Winfield Smith Collection*, New York, 1957.
- GLODARIU 1974. I. Glodariu, *Relațiile comerciale ale Daciei cu lumea elenistică și romană*, Cluj, 1974.
- GLUȘŢEVIĆ 1986. S. Gluščević, *Neki oblici staklenog materijala iz antičke luke u Zatonu, kraj Zadra*, în *AV*, 37, 1986, p. 255-278.
- GRAMATOPOL 1982. M. Gramatopol, *Dacia antiqua*, București, 1982.
- GROSE 1974. D. Grose, *Roman Glass of the First Century A. D. A Dated Deposit of Glassware from Cosa, Italy*, în *Annales du 6-e Congres de l'AIHV, Cologne 1-7 juillet 1973*, Liège, 1974, p. 31-56.
- GROSU 1990. V. I. Grosu, *Chronologija pamjatnikov sarmatskoi kultury dnestrovsko - pruskovo mezhdurec'ija*, Chişinău, 1990.
- HABEREY 1974. W. Haberey, *Römisches Email*, în *Annales du 6-e Congres de l'AIHV, Cologne, 1-7 juillet 1973*, Liège, 1974, p. 101-105.
- HARDEN 1935. D. B. Harden, *Romano-Syrian Glasses with Mould-blown Inscriptions*, în *JRS*, 25, 1935, p. 163-186.
- HARDEN 1958. D. B. Harden, *Glass*, în *Roman Colchester*, Londra, 1958, p. 157-158.
- HARDEN 1974. D. B. Harden, *Some Lombard Glasses of the 6-th and 7-th Centuries*, în *Verre medieval aux Balkans (V-XV s)*. *Recueil des travaux. Conference internationale (Beograd, 24-26 avril 1974)*, Belgrad, 1975, p. 11-32.
- HARHOIU 1993. R. Harhoiu, "Tezaurul" de la Buzău - 1941, în *SCIVA*, 44, 1993, 1, p. 41-51.
- HARTUCHE - BOUNEGRU 1981-1983. N. Hartuche și O. Bounegru, *Siiclăria romană de la Şendreni, jud. Galați*, în *Istros*, II-III, Brăila, 1981-1983, p. 197-218.
- HAYES 1975. J. W. Hayes, *Roman and Pre-Roman Glass in The Royal Ontario Museum. A Catalogue*, Toronto, 1975.
- ICONOMU 1968. C. Iconomu, *Cercetări arheologice la Mangalia și Neptun, în Pontice*, I, 1968, p. 235-267.
- ISINGS 1957. C. Isings, *Roman Glass from Dated Finds*, Groningen-Djakarta, 1957.
- ISINGS 1971. C. Isings, *Roman Glass in Limburg*, Groningen, 1971.
- KADEEV - SOROČAN 1989. V. I. Kadeev, S. B. Soročan, *Ekonomičeskie svjazi antičnyh gorodov severnogo pričernomor'ja*, Harkov, 1989.
- KASTENBEIN 1974. R. Tölle - Kastenbein, *Das Kastro Tigani*, în *Samos*, XIV, Bonn, 1974, p. 163-165.
- KISA 1908. A. Kisa, *Das Glas im Altertum*, II, Leipzig, 1908.
- KOLTES 1982. J. Koltes, *La verrerie gallo-romaine. Catalogue des collections archéologiques de Besançon*, VII, Paris, 1982.
- KRASKOVSKA 1981. L. Kraskovska, *Römische Glasgefäße in der Slovakei*, în *SlovArch*, XXIX, 1981, 2, p. 377-389.
- KROPOTKIN 1970. V. V. Kropotkin, *Rimskie importnye izdelja v vostočnoj Evrope (II v. do n.e. - V v. n.e.)*, Moscova, 1970.
- KUNINA - SOROKINA 1972. N. Z. Kunina și N. P. Sorokina, *Stekljannye bal'zamarii Bospora*, în *Trudy Gosudarstvennogo Ermitaža*, 13, 1972, p. 146-177, 182-183.
- KUNINA 1984. N. Z. Kunina, *K voprosu o zapadnom importe stekla na Bospor*, în *Trudy Gosudarstvennogo Ermitaža*, 24, 1984, p. 147-164.
- LA BAUME 1974. P. La Baume, *Glas der antiken Welt im Römisch-Germanischen Museum Köln*, în *Annales du 6-e Congres de l'AIHV, Cologne 1-7 juillet 1973*, Liège, 1974, p. 107-114.
- MAJEWSKI 1960. K. Majewski, *Importy rzymskie w Polsce*, Varşovia-Wroclav, 1960.
- MALJUKEVIČ 1991. A. E. Maljukevč, *O trgovih kontaktah poselenyi Nižnego Podnestrov'ja v pervie veka n.e.*, în *Severo-Zapadnoe Pričernomor'e - Kontaktnaja zona drevnyh kultur*, Kiev, 1991, p. 71-82.
- MATEI 1988-1989. C. Matei, *Cercetări arheologice în zona instalației portuare antice de la Capidava (II)*, în *Cultură și civilizație la Dunărea de Jos, V-VII, Călărași, 1988-1989*, p. 121-141.
- MIKULČIĆ 1974. I. Mikulčić, *Antičko staklo iz Scupa i ostali makedonski nalazi*, în *AV*, 25 (1974), 1976, p. 191-210.
- MINCEV 1984. Al. Mincev, *Antično staklo ot Zapadnoto Cernomorie (I - VI v.)*, I, *Kupi i panički*, în *Izvestija - Varna*, 20, 1984, p. 5-21.
- MINCEV 1988. Al. Mincev, *Antično staklo ot Zapadnoto Cernomorie (I - VI v.)*, II, *Čaši*, în *Izvestija - Varna*, 24, 1988, p. 35-59.
- MINCEV 1989. Al. Mincev, *Antično staklo ot Zapadnoto Cernomorie (I - VI v.)*, III, *Kani*, în *Izvestija-Varna*, 25, 1989, p. 13-26.
- MINCEV 1990. Al. Mincev, *Antično staklo ot Zapadnoto Cernomorie (I - VI v.)*, IV, *Butilki*, în *Izvestija-Varna*, 26, 1990, p. 56-78.
- MITARD 1977. P.-H. Mitard, *Une riche sépulture gallo-romaine découverte près de Niort (Deux Sèvres)*, în *Gallia*, 35, 1977, 1, p. 201-227.
- MITREA 1957. B. Mitrea, *Descoperirile de monede romane din aşezarea geto-dacă de la Poiana și importanța lor istorică*, în *SCIV*, 8, 1957, 1-4, p. 165-180.
- NEVES 1972. J. da C. Neves, *Uma coleção particular de materiais romanos de Araménha*, în *Conimbriga*, XI, 1972, p. 5-34.
- PASKVALIN 1974. V. Paskvalin, *Antičko staklo s područja Bosne i Hercegovine*, în *AV*, 25 (1974), 1976, p. 109-138.
- PĂRVAN 1974. V. Părvan, *Începuturile vieții romane la gurile Dunării*, ed. R. Vulpe, București, 1974.
- PETRU 1972. S. Petru, *Emonske nekropole*, Ljubljana, 1972.
- PETRU 1974. S. Petru, *Rimsko steklo Slovenije*, în *AV*, 25 (1974), 1976, p. 13-34.
- POCZY 1972. K. Sz. Poczy, *L'importation de verreries d'Aquilée dans les villes Pannoniennes aux I-er et II-e siècles*, în *Annales de 5-e Congres de l'AIHV, Prague 6-11 juillet 1970*, Liège, 1972, p. 47-57.
- SALDERN 1962. A. von Saldern, *Glass from Sardis*, în *AJA*, 66, 1962, 1, p. 5-12.
- SANIE 1973. S. Sanie, *Importuri elenistice și romane în câteva cetăți și aşezări dacice din Moldova*, în *SCIV*, 24, 1973, 3, p. 407-434.
- SANIE 1981. S. Sanie, *Civilizația romană la est de Carpați și romanitatea pe teritoriul Moldovei*, Iași, 1981.
- SANIE 1992. S. și Ș. Sanie, *Cetățile geto-dacice de la Barboși (IV)*, în *ArhMold*, XV, 1992, p. 71-96.
- SEMAINVILLE 1983. H. G. de Semainville, *Informations archéologiques. Bourgogne*, în *Gallia*, 41, 1983, 2, p. 395-419.
- SLIM 1971-1972. L. Slim, *Verres romains inédits d'Eljem*, în *Bulletin de l'AIHV*, 6, Liège, 1971-1972, p. 136-151.
- SOROKINA 1962. N. P. Sorokina, *Steklo iz raspokop Pantikapeja 1945-1959 vv.*, în *MLA*, 103, 1962, p. 210-236.
- SOROKINA 1967. N. P. Sorokina, *Das antike Glas der Nordschwarzmeer Küste*, în *Annales du 4-e Congres des "Journées internationales du verre"*, Ravenne-Venise, 1967, p. 67-79.

- SOROKINA 1969. N. P. Sorokina, *K voprosy ob ekonomičeskich svjazach gosudarstv Severnogo Pričernomor'ja v I v.n.e.*, în *MIA*, 169, 1969, p. 217-221.
- SOROKINA 1978A. N. P. Sorokina, *Stekljannyi bokal s imenem Ifigenii iz Pantikapeja*, în V. I. Kozenkova, I. A. Krasnov, I. G. Rozenfel'dt, *Voprosy drevnej i srednovekovoj archeologii Vostočnoj Evrope*, Moscova, 1978, p. 17-25.
- SOROKINA 1978B. N. P. Sorokina, *Antičnoe steklo v sobranii odesskogo archeologičeskogo muzeja*, în O. P. Karyškovskij (red.), *Archeologičeskie issledovanija Severo-Zapadnogo Pričernomorija*, Kiev, 1978, p. 267-274.
- STEPİ 1989. A. I. Meliukova (red.), *Stepi evropejskoj časti SSSR v skijfo-sarmatskoe vremja*, Moscova, 1989.
- STERNINI 1990. M. Sternini, *La verrerie romaine du Musée archéologique de Nîmes*, I, Nîmes, 1990.
- STERNINI 1991. M. Sternini, *La verrerie romaine du Musée archéologique de Nîmes*, II, Nîmes, 1991.
- STOICOVICI 1978. E. Stoicovici, *Atelier de sticlă rubin la Dierna (Orșova)*, în *AMN*, XV, 1978, p. 245-250.
- ŠUBIC 1974. Z. Šubic, *Tipološki i kronoloski pregled rimskega stekla v Poetovionu*, în *AV*, 25 (1974), 1976, p. 39-61.
- SUCEVEANU 1982. Al. Suceveanu, *Histria*, VI, *Les thermes romains*, București, 1982.
- TEODOR - BÎRLIBA 1993. S. Teodor, V. Mihăilescu-Bîrliba, *Descoperiri monetare din așezarea geto-dacică de la Poiana-Tecuci*, în *ArhMold*, XVI, 1993, p. 121-130.
- TURCU 1979. M. Turcu, *Geto-dacii din Cîmpia Munteniei*, București, 1979.
- URSACHE 1968. V. Ursache, *Descoperiri arheologice efectuate de Muzeul de istorie din Roman*, în *Carpica*, 1, 1968, p. 171-182.
- URSACHE 1980. V. Ursache, *Principaux résultats des fouilles archéologiques de Brad*, în *Actes du IIe Congrès International de thracologie*, I, Bucarest, 1980, p. 61-70.
- VANDERHOEVEN 1961. M. Vanderhoeven, *Verres romains (Ier-IIIe siècles) des Musées Curtius et du verre à Liège*, Liège, 1961.
- VAN LITH 1977. S. M. E. Van Lith, *Römisches Glas aus Velsen*, în *OMRL*, LVIII, 1977, p. 1-62.
- VAN LITH 1978-1979. S. M. E. Van Lith, *Römisches Glas aus Valkenburg Z. H.*, în *OMRL*, LIX-LX, 1978-1979, p. 1-150.
- VARNEDA 1983-1984. P. V. i. Varneda, *Vidres del Museu Biblic de Montserrat (I)*, în *Empúries*, 45-46, 1983-1984.
- VELIČKOVIĆ 1974. M. Veličković, *Tipologija i hronologija rimskog stakla iz Budve u zbirci Narodnov muzeja u Beogradu*, în *AV*, 25 (1974), 1976, p. 165-174.
- VULPE 1933. R. și Ec. Vulpe, *Les fouilles de Poiana. Campagne de 1927*, în *Dacia*, III-IV (1927-1932), 1933, p. 253-351.
- VULPE 1934. Ec. Dunăreanu-Vulpe, *Un tezaur de denari romani găsit la Piroboridava*, în *În memoria lui Vasile Pârvan*, București, 1934, p. 126-133, fig. 1-3.
- VULPE 1950. R. Vulpe și colab., *Evoluția așezărilor omenești în Moldova de Jos. Raport sumar despre activitatea șantierului arheologic Poiana-Tecuci, 1949*, în *SCIV*, 1, 1950, 1, p. 47-52.
- VULPE 1951. R. Vulpe și colab., *Activitatea șantierului arheologic Poiana-Tecuci, 1950*, în *SCIV*, 2, 1951, 1, p. 177-216.
- VULPE 1952. R. Vulpe și colab., *Șantierul Poiana*, în *SCIV*, 3, 1952, p. 191-230.
- VULPE 1957. R. Vulpe, *La civilisation dace et ses problèmes à la lumière des dernières fouilles de Poiana, en Basse Moldavie*, în *Dacia*, N. S., I, 1957, p. 143-164.
- WEINBERG 1962. G. D. Weinberg, *Evidence for Glass Manufacture in Ancient Thessaly*, în *AJA*, 66, 1962, 2, p. 129-133.
- YACCOUB 1971-1972. M. Yacoub, *Les verres romains des Musées de Sfax, de Sousse et du Bardo*, în *Bulletin de l'AIHV*, 6, Liège, 1971-1972, p. 29-70.
- ZUBAR 1982. V. M. Zubar, *Nekropol' Hersonesas Tavričeskovo, I-IV vv n.e.*, Kiev, 1982.

GLASS VESSELS FOUND IN THE GETO-DACIAN SETTLEMENT OF POIANA (GALAȚI) I

SUMMARY

The authors present their observations on a set of 85 glass vessels discovered, during the last 65 years, in the fortified settlement ("dava") of Poiana (Galați county), on the Lower Siret, in southern Moldavia. The studied pieces do not belong to any certain stratigraphy, but they can be dated between the 2nd century B.C. and the 2nd century A.D.

The fragments under discussion are included in a *Catalogue* made of two parts: *IDENTIFIED FORMS* and *UNIDENTIFIED FORMS*.

The former exposes 16 forms of certain identification, A-P, of which 15 represent vessel shapes, and the last one (P) represents two game-pieces (nr. 62 and 63). The earliest occurrences of the 15 forms were on the territory of Romania, or north of the Lower Danube. They include: the B-form bowl, the K-form multi-faceted beaker, the O-form dishes. First-time attestations are the vessels showing special techniques and peculiar ornaments. Thus, monochrome bowls (C-form, I, nr. 9-11) include three remarkable fragments of a faience-like white-opaque glass paste. The G-form is represented by one fragment of a *modiolus* cup (nr. 30) decorated in the blobbed-glass style. Fragments of Romano-Syrian (Sidonian) beakers with inscriptions, belong to the form HARDEN 1935, F (see nr. 35 in the *Catalogue*). Worth mentioning are: beakers with lotus-bud decorations (nr. 34-41), *unguentaria* of several shapes, remarkable being the one made of mosaic-glass, decorated with coloured bands (nr. 50). L-shape beakers (Isings 34) include one made in the *Überfang-Glas* technique (nr. 45, violet-white-opaque).

The authors consider that most of the studied samples belong to the 1st century A.D., as suggest other categories of Poiana finds too. The main trade connections of that centre during the 1st-2nd centuries A.D. were, judging by glass imports, with North Pontic centres (Olbia, Chersones, Panticapaeum). It is to be supposed a direct commercial way from the Black Sea, up the Lower Danube, then up the Siret to the north, reaching Poiana.

Glass vessels were brought to Poiana especially from the Eastern Mediterranean (Syria - Palestine, Egypt) and from Italy. It seems that Poiana stood for the biggest market for glass wares (especially vessels) in the Moldavian territory between the Carpathians and the Prut, between the 1st century B. C. and the 2nd c.A.D. The *Catalogue* added to the present study has the following structure:

IDENTIFIED FORMS

- A. ALABASTRON (core - made) = HAYES 1975, nr. 27, 30.
 B. MOULDED, PLAIN BOWLS = HAYES 1975, nr. 40-41.
 C. PILLAR MOULDED BOWLS - ISINGS 1957, form 3.

- I VARIEGATED BOWLS
 II MONOCHROME BOWLS
 D. DEEP AND SMALL BOWLS = ISINGS 1957, form 12.

- E. RIBBED BOWLS WITH MARVERED THREADS = ISINGS 1957, form 17.
 F. BOWLS WITH CUT - OUT RIDGE = ISINGS 1957, form 69.
 G. MODIOLI (blobbed cup) = ISINGS 1957, form 37.
 H. SIDONIAN (ROMANO - SYRIAN) BEAKERS = HARDEN 1935, type F.
 I. "LOTUS - BUD" BEAKERS = ISINGS 1957, form 31.
 J. RIBBED CUPS = HAYES 1975, nr. 82.

- K. BEAKERS WITH HONEY - COMB PATTERN = ISINGS 1957, form 21.
 L. BEAKERS WITH PAD - BASE AND OUTSPLAYED RIM = ISINGS 1957, form 34.
 M. UNGUENTARIA - BALSAMARIA = ISINGS 1957, forms: 6, 8, 28, 82 B.
 N. SQUARE BOTTLES = ISINGS 1957, forms: 50, 60, 84.
 O. DISHES = ISINGS 1957, forms: 48, 49.
 P. GAME - PIECES.

UNIDENTIFIED FORMS

Q. RIMS; R. BASES; S. HANDLES; T. MISCELLANEOUS FRAGMENTS

The illustration added to the present study has the following arrangement: A map of the Carpatho-Danubian - Pontic area during

the period of the 2nd century B. C. - the 2nd century A. D.; Drawings and photos (scale 1/1) of the Glass - vessel fragments found at Poiana.

Translated by
 ADRIAN PORUCIUC